

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Lib. III. Decretalium. In quo agitur De Rebus, quae in iudicium devenire solent, cujusmodi sunt, de vita et moribus Clericorum, ...

Schlüter, Georg

Augustæ Vindelicorum, 1708

Quæstio XLI. In Tit. XLI. De Celebratione Missarum, Sacramento Eucharistiæ, Et Divinis Officiis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73045](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73045)

bus Ecclesia c. *Unic.* h. t. in 6. & c. *Consulisti* 7. h. t. & pollutâ Ecclesia, etiam censeatur violatum *cœmeterium illi conjunctum* (ur tradit Azor cit. q. 2.) ac eodem modo reconcilietur, quo Ecclesia; quia si per Episcopum (sicut Ecclesia) solenniter est consecratum, & violetur, reconciliari debet ab Episcopo per aquam ab eo solenniter benedictam c. *Consulisti*. h. t. si tamen ab Episcopo non est solenniter consecratum, sed tantum benedictum, vel ejus autoritate deputatum ad sepulturam fidelium, à Parocho, Rectore illius Ecclesie, aquâ ab eodem Parocho benedictâ, reconciliari potest c. *fin.* h. t. Layman l. 5. tr. 5. c. 5. n. 12.

3517 Si cœmeterium pollutum sit non per se, sed ob pollutam Ecclesiam cui conjunctum est, reconciliatâ Ecclesiâ, eo ipso etiam reconciliatum est cœmeterium; sic Barbofa l. 2. Juris Ecclesiastici cap. 9. num. 11. quando autem excrucatur Ecclesia, vel cœmeterium, destructis; vel conbassis parietibus, non propterea amittitur benedictio, sed tantum consecratio; Benedictio enim solo inhaerere censeatur, quod semper idem manet; sic Layman cit. c. 5. n. 15.

3518 Præter hæc not. cum quandoque contingat, in cœmeteriis fieri quosdam actus, quibus pollueretur Ecclesia; si in ea facti essent, cujusmodi sunt illi, quos retulimus supra; consequenter fieri de-

beat reconciliatio, posse in contingetia facti quætionem moveri, à quo valeat reconciliari? ex. gr. in cœmeterio, conjuncto Ecclesie, fusus est injuriosè sanguis humanus, & copiosus, ex injusta percussione; quærebatur, an Rector ejus Ecclesie per aquam solenniter benedictam ab Episcopo, vel certè, etiam non benedictam ab Episcopo, sed ab ipso Ecclesie Rectore, vel alio Sacerdote posset reconciliari?

Pro resolutione distinguendum est inter cœmeterium, *accessoriè consecratum*, vel *tantum benedictum*, nimirum ratione Ecclesie consecrata, vel benedicta; vel seorsim. 2. inter pollutum ratione Ecclesie pollutum, seu violatum; vel pollutum, & violatum in se, ac non ratione principalis, cui adjunctum est: quo posito 1. si cœmeterium sit violatum, seu pollutum ratione pollutæ vel violatæ Ecclesie consecrata, cui est conjunctum, reconciliari non posse nisi per Episcopum, ex num. 348; si autem ratione pollutæ vel violatæ Ecclesie tantum benedictæ sine ulla consecratione, reconciliari posse ab ipso Rectore Ecclesie aquâ benedictâ ab ipso Rectore Ecclesie, ex dict. superius; id, quod etiam procedit de cœmeterio polluto in se, solum benedictio, vel deputato ad sepulturam Fidelium; reliqua ex dictis deduci possunt.

QUÆSTIO XLI.

IN TIT. XLI. DE CELEBRATIONE MISSARUM, SACRAMENTO EUCHARISTIÆ, ET DIVINIS OFFICIIS.

3519 **H**ic titulus tria puncta continet; primum, de celebratione missarum; alterum, de Sacramento Eucharistiæ; postremum, de divinis officiis; pleraque tamen sunt, quæ pertinent solum ad forum internum, & tractari solent à Theologis Moralibus, in tract. ad præcepta primæ Tabulæ: de Sacramento autem Eucharistiæ agunt Theologi Scholastici

specialiter: & ideo in hoc titulo (tantum continentem pauca spectantia ad forum externum) parum immorantur Canonistæ; trademus tamen ea, quæ in hoc titulo de singulis tanguntur.

ARTICULUS I.

De Celebratione Missarum.

In c. *quidam* 2. h. t. agitur de Missis 3520
rotariis, & dicitur, quosdam Laicos
habere

habere in consuetudine, ut per singulos dies audiant Evangelium, *in principio erat Verbum, & missas peculiare*, hoc est de sancta Trinitate, de sancto Michaële, & propter hanc consuetudinem sancitum esse in CC. Triburienfi, ut ulterius hoc non fiat, nisi sub tempore, & nisi aliquis velit *propter reverentiam sanctæ Trinitatis*; non pro alia devotione, audire; sed si voluerint, ut sibi missa cantetur, de eadem die missas audiant, pro salute vivorum, & etiam defunctorum.

3521 Pro explicatione not. per missas *peculiaris* intelligi *votivas*, & per missam *de feria*, missam *currentem*, hoc est secundum dispositionem Calendarii, & Rubricarum; not. 2. per hunc textum non reprobantur missas votivas, quæ fiunt ex speciali devotione, v. g. ob reverentiam SS. Trinitatis, vel erga aliquem Sanctum, aut ex alia rationabili causa, v. gr. pro infirmis, iter agentibus, &c. sed tantum *consuetudinem quandam*, quæ plus videtur superstitionis, quam devotionis habere, quotidie celebrandi, vel audiendi missam talis Evangelii, quasi nimirum melius esset; audire hanc, vel votivam; quam currentem, &c. Sed ex hoc dubitari potest; an Fideles agant contra hunc canonem, die festo, ubi auditio missæ est sub obligatione, audiendo votivam, si quæ diceretur? & quod non, nam iste canon solum prohibet *superstitiosam consuetudinem* dicendi, vel audiendi missas votivas, prætermittis currentibus; præsertim, quod aliàs, celebrans ageret contra illam rubricam, quæ ponitur ante missas votivas, & petit, ut divinum officium *regulariter*, & missa, concordent: ibi: *sequentes missa votiva, licet pro Sacerdotis devotione, quacunque die, dici possint per hebdomadam, quando festum non occurrit; hoc tamen passim, nisi rationabili de causa, fieri non debet; sed quoad fieri potest missa cum officio conveniat; & in Rubric. quæ ponitur ante missas votivas Beatissimæ Virginis ibi: Quæ missæ votivæ dici possunt quocunque die, nisi fuerit dominica, vel officium duplex.* Ubi rectè notat Gavantus in Rubric. Miss. p. i. tit. 4. litt. O. idem propter paritatem rationis, esse in o-

mnibus votivis; ut nimirum passim non dicantur in Dominica, vel Officio duplici. Ex hoc ulterius sequitur, fideles etiam die festo audiendo votivam, satisfacere præcepto audiendi missam; cum sic ponatur totum, quod est directè sub præcepto.

Altera quæstio pertinet ad celebrationem missarum est de celebratione *plurium missarum* eodem die, prout habetur in c. *Consulisti* 3. h. r. ubi quæsitum fuit ex Innocentio III. utrum uno, eodemque die liceat Sacerdoti, plures missas celebrare? ad quod respondit Pontifex (*excepto die Nativitatis Dominica*) nisi causa necessitatis suadeat, sufficere Sacerdoti, semel in die unam missam solummodo, celebrare. In hoc textu videtur, non simpliciter prohiberi, plures eodem die missas celebrari ab eodem Sacerdote, adhuc jejuno; cum textus expressè dicat solum, *sufficere, semel in die missam celebrare; sed dicendum, non licere secluso casu necessitatis*; sic enim in eodem textu ly *sufficit Sacerdoti*, apertè limitatur, per exceptionem *festi Nativitatis Dominica, & casum necessitatis*; quem communiter duplicem ponunt DD. 1. si foret necessitas dandi viaticum morituro, non extante tunc aliâ hostiâ consecratâ. 2. si idem Sacerdos præficeretur duabus Parochiis cum obligatione in utraq; celebrandi; de quibus plura Theologi morales.

Tertia quæstio est in c. *Consilium* 4. h. r. & continet hoc dubium, an, quando fit missa de aliquo sancto in die *profesto*, hoc est, extra diem festi ipsius, secundum ordinem rubricarum, dicendus sit *hymnus Angelicus* (nimirum *Gloria in excelsis*) & Symbolum Apostolicum, seu *Credo*? sic enim quæstio proponitur in c. *Consilium* cit. ibi: *Requisisti* utrum in diebus profestis, in quibus ad honorem Sancti Spiritus, B. Virginis, & sanctæ Crucis, missam celebrari contingit, hymnus Angelicus, Symbolum ac præfatio propria, debeat decantari? præsertim, cum in partibus tuis (nimirum Archiepiscopatu Bracharenli) in honore B. Virginis, Sabbatorum diebus, missa solenniter celebretur; Evangelistæ à Christo esse dicta non testantur: ad quod Pontifex, inquisitioni tuæ, inquit, taliter

taliter respondemus, quòd apud nos in diebus profestis, cum missarum solemnia, in honorem B. Virginis, celebrantur: neq; hymnus Angelicus, neq; Symbolum decantatur, licet in missa propria præfatio decantetur: ut inter commemorationem, & solemnitatem, differentia ostendatur: unde: Te DEUM laudamus, regularius dimittitur, quàm dicatur in laudibus matutinis.

3524 Quarta quæstio in c. cum Martha 6. h. t. quod continet hoc dubium, an omnia verba in canone Missæ, Apostoli acceperint à Christo, & Successores Apostolorum ab ipsis? talia verba sunt, *mysterium fidei; elevatis oculis in celum, ac æterni testamenti*; nam hæc nunc recipiuntur in canone Missæ, quæ tamen non leguntur in Evangelio? ad hanc quæstionem affirmativè responderetur in cit. c. 6. §. Verum, ubi idem pluribus Scripturæ locis exponit & probat Innocentius III.

Deinde in eod. c. cum Martha, dicitur in canone Eucharistiæ, addi ea verba: *mysterium fidei; quoniam aliud ibi creditur, quàm cernatur; & aliud cernitur, quàm credatur; cernitur species panis & vini, & creditur veritas carnis, & sanguinis Christi, ac virtus unitatis & charitatis.* Subjungit postea, *distinguendum esse tamen subtiliter inter tria: quæ sunt in hoc Sacramento discreta; videlicet formam visibilem, veritatem corporis, & virtutem spiritualem.* Forma, est panis & vini; veritas, carnis & sanguinis: virtus, Unitatis & Charitatis. Primum est Sacramentum, & non res; Secundum, est Sacramentum, & res: Tertium, est res & non Sacramentum; Sed primum, est Sacramentum geminæ rei; Secundum est Sacramentum unius, & alterius res existit: Tertium est res gemini Sacramenti. Credimus igitur, quòd formam verborum sicut in canone reperitur, & à Christo Apostoli, & ab ipsis eorum acceperint Successores. Sed de hoc ex professo egimus in tract. Theologico, agentes in specie de Sacramento Eucharistiæ; de quo V. hic à n. 3535. & seq.

3525 In c. ex parte 5. h. t. quærebatur, an Sacerdos semper vino perfundere, seu, ut alii exponunt, vinum infundere, ac

sumere, debeat, postquam totum accepit, seu sumpsit Sacramentum? Respondit idem Innocentius III. quòd ita; nisi, cum eodem die aliam missam debuerit celebrare: ne, si fortè vinum perfusionis acciperet, celebrationem aliam impediret. Ex hoc c. nascitur quæstio, an per illam perfusionem, de qua loquitur textus, intelligatur non tantum purificatio, per quam Rubricæ intelligunt, infusionem nimirum vini ad calicem, immediatè post sumptas sacras species panis, & vini; sed etiam ablutio, per quam intelligitur infusio, quæ deinde abluuntur digiti? consequenter, an & purificatio, & ablutio, ex obligatione conscientia, fieri debeat vino? Ad 1. r. textum in indicto c. 5. solum loqui de purificazione; nam de illa perfusione, faciendâ vino, loquitur textus, quæ non fit, quando Sacerdos celebraturus est eo die adhuc aliam missam; sed talis non est perfusio, quæ fit ad abluendos digitos; hæc enim etiam tunc fit, cum Sacerdos celebraturus est plures missas; ergo solum loquitur de perfusione, quæ est purificatio. Ex hoc sequitur, nullum esse peccatum, faciendò abluionem tantum in aqua, sine vino; cum nullum extet præceptum, de adhibendo vel puro vino; vel vino & aqua.

Dices: in Rubricis generalibus initio Missalis, §. *Quibus sumptis, sic haberi: Sacerdos porrigit calicem ministro, quo vinum fundente, se purificat; Deinde, vino, & aqua abluit pollices, & indices super calicem.* Resp. 1. etiam extare Rubricam, in qua nullâ fit mentio aquæ, ut habetur in Rubricis, appositis in canone, post factam communionem §. *Abluit digitos, sic: infundit parum vini quo se purificat; deinde abluit, digitum extergit, & sumit abluionem.* Resp. 2. probabilius videri, has Rubricas de purificazione, & abluione faciendâ per infusionem vini, in vi Rubricæ, non inducere obligationem conscientia, seu non esse præceptivas, sed solum directivas juxta dicta l. 1. de Rubricis in tit. 1. cum illæ actiones non contineant ullam specialem significationem.

Difficultas est de purificazione, an 3511 ex

ex præcepto facienda sit *vino*? pro affirmativa stat. c. *Ex parte*, de quo in præced. & ita tenent Sanchez in Decal. lib. 4. cap. 11. num. 43. Azor tom. 1. lib. 12. cap. 20. quæst. 7. Barbosa in Coll. ad lib. 3. decr. in c. *ex parte* 4. quæstio autem est, an *grave*? an tantum *leve*? Non esse *grave*, multò probabilius videtur, tum ratione materiæ; tum ratione finis, propter quem adhibetur purificatio; esse *levem*, consent aliqui, quia dicitur *debet vino perfundere*? at verbum *debet* non semper importat obligationem conscientiæ, sed quandoq; solius decentiæ, ut ostendimus lib. 1. tit. 1. id, quod rectè inter alia colligitur ex materia substrata; & sine legis; quando res præcepta & necessaria ad finem legis; quod non videtur in præsentibus; maxime, cum dici possit, responsionem Papæ fuisse ad quæstionem directè propositam, an Sacerdos, post sumptas sacras species debeat facere aliquam infusionem ad purificandum calicem? propter madorem in calice remanentem ex speciebus consecratis; non autem, quo liquore?

3528 In c. *De homine* 7. h. t. solum habetur casus de Sacerdote, qui conscius peccati mortalis celebrare debeat, & ne sacrilegium (in tali statu celebrando) committeret, cum missam diceret, fictè consecravit, omisis nimirum verbis consecrationis; atque adeo nudum, ac merum panem, & vinum sumpsit; credens ita populo se satisfacturum: hoc casu ad Innocentium III. delato, rescriptis Rectoribus Romanæ Fraternalitatis; cum *falsa sint abjicienda remedia, quæ sunt veris periculis graviora: licet is, qui pro sui criminis conscientia reputat se indignum, ab hujusmodi Sacramento reverenter debeat abstinere, ac ideo peccet graviter si se ingerat irreverenter ad illud: tamen gravius procul dubio videtur offendere, qui sic fraudulenter illud præsumpserit simulare; cum ille culpam vitando, dum facit, in solius misericordis Domini manum incidat: iste verò culpam faciendo, dum vitat, non solum D. E. O. (cui non veretur illudere) sed populo, quem decipit, se astringat. Ex hoc textu habetur, gravius peccare Sacerdotem, qui simulat*

Tom. III.

consecrare, & exponit hostiam non consecratam adorandam populo; quàm illum, qui in peccato mortali offert sacrificium, & consecrat; ratio autem patet ex textu.

In c. *Cum Creatura* 11. h. t. Honorius III. statuit, quòd duæ Missæ solennes Conventuales in Ecclesiis Cathedralibus, & Collegiatis habendæ sint, ubi plures sunt Sacerdotes; una pro anniversariis defunctorum; altera pro feria, vel festo currenti, secundum temporum congruentiam. Ubi not. 1. *anniversarium* dici, quod pro defuncto fit, anno revoluto à die mortis suæ; sic gloss. h. c. V. *Anniversariis*, qui addit hic *anniversarium* sumi, pro eo officio, quod fit quotidie pro defunctis, seu Missis pro defunctis: quo habetur, in dictis Ecclesiis, non obstante, quòd Missa fuit pro anniversario (ut, si pro eo extat fundatio) debere nihilominus haberi missam alteram de feria, vel festo, secundum temporis congruentiam; ne scilicet temporale lucrum, quod recipitur ex talibus anniversariis, studio divini cultus proferatur, & prætextu Missæ semel in die pro anniversario celebrandæ, sacra Missarum solennia, quæ ratione diei, vel festi solent solenniùs celebrari, culpabili negligentia prætermittant, quasi non sint obligati Domino, & quasi Dominus fortè pro tantis obsequiis non sufficeret eis: æquà vicissitudine respondere.

In c. *Te referente* 12. h. t. habetur casus, circa confectionem chrismae, quum Archiepiscopus Sipontinus Honorio III. proposuit, & quæsit, an, cum in die Ccenæ Domini manè in Ecclesia Garganica de more debeat recipere peregrinos; in Ecclesia autem sua (nimirum Sipontina) ex antiqua consuetudine, teneatur chrisma conficere; in hac id possit peragere, si prius in Garganica celebravit Clero & populo ad hoc compellente? Respondit Honorius, quòd, cum *chrisma* eo die intra Missarum conficiatur solennia, & cuilibet Sacerdoti, quacunque dignitate præfulgeat, unam in die celebrare Missam sufficiat (nam & felix valde est, qui celebrat dignè unam) Fraternalitati tuæ mandamus, quatenus die prædicto, in Ecclesia Sipontina

LII II

vina dumtaxat, in qua teneris chrisma conficere, Missarum studeas solennia celebrare. Ex quo textu communiter deducunt Authores, sacrum chrisma conficiendum esse celebrante Episcopo in sua Ecclesia. Hujus c. occasione quaerunt aliqui, an liceat *cuiilibet* Sacerdoti; emissa Sacrificium facere feria quinta, quæ dicitur in Cæna Domini. Sotus in 4. dist. 13. quaest. 2. art. 2. Navarrus in man. cap. 35. num. 88. Angles in floribus Theolog. ubi de Eucharistiæ Sacramento. quaest. 8. de valore missæ. diffic. 4. concl. 3. Francolin. in tract. de horis canonicis, cap. 30. num. 2. & 9. (quos refert, & sequitur Azor instit. moral. part. 1. lib. 10. cap. 24. quaest. 5.) ingenuè testantur, eodem die *sacro Cæna Domini negandum non esse, quin liceat Sacerdotibus privatim sacrificare*; nihil enim de hoc Canones, & jura constituerunt; nisi, quod alicubi est usu receptum, ne Sacerdotes privatim rem divinam faciant, præsertim in Monachorum, ac Religiosorum Collegiis, atque Conventibus; eò quòd soleant omnes, à Superiore eo die sacram Communionem accipere, exemplo Apostolorum, quibus corpus suum, propriis manibus Dominus impertivit.

353^r In c. *Perniciosus* 13. h. t. proponitur quaestio, de *quantitate aquæ*, vino admiscendæ, pro consecratione calicis; de qua quaestione in dict. c. rescribit Honorius III. Archiepiscopo Upsalensi (ut notat Gonzalez hic) dicens: *perniciosus valde, sicut audivimus, in tuis partibus inolevit abusus, videlicet, quòd in majore quantitate aqua ponitur in sacrificio, quam de vino: cum secundum rationabilem consuetudinem Ecclesia generalis, plus in ipso sit de vino, quam de aqua ponendum.*

Idcoque Fraternitati tuæ mandamus, quatenus hoc nec de cætero facias, nec in tua provincia fieri patiaris; ubi nota; illam aquæ admixtionem non requiri *de necessitate Sacramenti*, siquidem contrarium verum est, & probatur ex D. Cypriano lib. 2. epist. 3. Innocent. III. lib. 4. de sacrif. missæ, cap. 32. & Rubrica Missalis Rom. c. 4. de defectibus vini, num. 7. ubi dicitur, quòd, si Sacerdos, post consecratio-

nem calicis, agnoscat, non fuisse appositam aquam, nullo modo apponat; quia non est de necessitate Sacramenti, sed solum ex necessitate præcepti, ut constat ex Trid. Sess. 22. de Sacrific. Missæ cap. 7. ibi: *Monet deinde sancta Synodus, præceptum esse ab Ecclesia Sacerdotibus, ut aquam vino in calice offerendo miscerent, tum quòd Christum Dominum ita fecisse credatur; tum quia è latere ejus aqua simul cum sanguine exierit, quòd Sacramentum hac mixtione resoluitur: Et cum aqua in Apocalypsi beati Joannis populi dicantur, ipseus populi fidelis cum capite Christo, unico representatur.*

Circa quantitatem aquæ vino admiscendæ in textu c. *perniciosus*, nihil determinatur; sed solum reprobat abusus Ecclesiæ Upsalensis, tanquam perniciosus, quòd in *majore quantitate aqua* ponatur in sacrificio, quam de vino; sed nec in Trid. cit. quicquam determinatur; cum solum dicatur, *aquam vino in calice offerendo miscendam*. P. Suarez tom. 3. de Sacram. Eucharist. D. 45. Sect. 3. §. *Secundo quoad quantitatem*, ait, docere omnes Theologos, aquam debere misceri *in parva quantitate*, servatâ proportionem ad quantitatem vini; quæ verò debeat esse hæc proportio? non eodem modo, nec facile explicari; non debere esse in *majore quantitate*, quam sit vinum, ex dict. constat.

353^v Quaestio est, an possit esse *equalis*? Suarez cit. meritò negat, dicens *certum* oppositum; quia, licet in hujusmodi mixtionibus, si aliquid vini conferretur, probabile sit, consecrationem esse validam; tamen ille modus miscendi aquam, & consecrandi materiam, est indebitus, & præter usum Ecclesiæ; & interdum potest reddere materiam, vel nullam, vel dubiam: oportet ergo, ut aqua sit in *minori quantitate*, quam vinum: in quantitate verò proportionem debeat esse *minor* quantitas, vix potest definiti: nam licet in Concilio Tiburiensi, cap. 19. dicatur, *duæ partes sint vini; tertia aqua, quia major est majestas sanguinis Christi*; tamen Concilium Florentinum dicit, *miscendum esse paululum aqua, & aquam modicissimam*: quibus verbis multò *minoretur*

norem quantitatem indicat. Et hoc etiam videtur Ecclesie usus docere: nec potest certior regula prescribi; quam, ut sit aqua in modicissima quantitate. Et ratio adjungi potest; quia certum est, quamlibet guttulam aque; dummodo satis sensibilis sit, esse sufficientem, quia illa est vera aqua sensibilis, & ad significationem sufficit; ita Suarez cit. loc.

3534 Denique in c. Literas fin. h. t. statuit Honorius III. perpetuo deponendum esse ab officio, & beneficio Sacerdotem, qui ex malitia, vel nimia desipientia, presumpit celebrare in pane fermentato, vel serpho ligno, vel sine igne, vel aqua; ex quo deducitur, quod Sacerdos Latinus non possit in Ecclesia Latina, etiam in necessitate, conficere Sacramentum Eucharistie in pane fermentato; Suarez cit. tom. 3. Disp. 71. Sect. 5. dub. 2. Bonacina de Sacrament. Disp. 4. quaest. 2. p. 1. n. 11. resolvens, Sacerdotem potius permittere debere infirmum, absque viatico decedere; quam conficere in fermentato; & n. 9. vers. ex quo, tenet cum Azorio, graviter peccare Sacerdotem Latinum, non conficendo in pane azymo; cum faciat contra consuetudinem, & preceptum Ecclesie in re gravi: usus enim, & consuetudo Latinorum est, ut in azymis conficiant, & Christum imitentur, qui in azymis confecit, & Apostolos in azymis communicavit, ut testantur Chrysostomus, Augustinus, Beda, & alii SS. Patres; excipiunt tamen casum, si Sacerdos Latinus transeat per Graciam; Suarez in 3. p. q. 78. art. 4. D. 44. Sect. 4. Sanchez de Matr. l. 3. D. 18. n. 10. & alii. Quamvis autem olim Sacerdotes non aureis, sed ligneis vasculis, seu calicibus, uterentur c. Vasa de Consecrat. dist. 1. postea tamen Zephyrinus Papa instituit, ut calices, non ex ligno, ut antea; sed ex vitro, vel ex auro, aut argento, vel stanno fierent, ut testatur Platina in ejus vita; tandem hujusmodi antiquata constitutione, sancitum est, ut nec ex vitro fierent propter fragilitatem; nec ex ligno ob raritatem, qua Sacramentum imbibitur; nec ex are, ob tetrum saporem, nec ex aurichalco; quia ruginem

Tom. III.

facit, & vomitum excitat, ut habetur in cap. ut calix, de consecr. dist. 1. sic Azor institut. moral. part. 1. lib. 10. cap. 28. quaest. 3. Ex eod. cap. 14. deducitur, quod ad missae sacrificium lumen requiratur; not. autem ex consuetudine conficiendum ex cera; in necessitate vero sufficere lumen sebaceum, vel olei, ut docent Azor dist. cap. 28. quaest. 15. vers. Quares; Vasq. in 3. p. D. 223. c. 4. n. 25. & alii: de admixtione autem aquae, jam dictum est in praeced.

ARTICULUS II.

De Sacramento Eucharistia.

3535 Non agimus de hoc Sacramento nisi quantum tangitur in sacris canonibus hujus tituli; ubi de hoc precipue agitur in c. Marthe 6. h. t. quod continet plures quaestiones, quas proposuit Joannes Archiepiscopus Lugdunensis; an omnia verba canonis acceperint immediate a Christo Apostoli; deinde legitime per traditionem ad nos pervenerint; caeque omnia sint essentialia consecrationis; ad 1. constat responsio, ex dict. num. ad 2. & in hac quaestione esse triplicem sententiam; prima docet, illa verba: qui pridie quam pararetur &c. non esse quidem de essentia formae; ita tamen esse necessaria, ut illis omissis invalidum esset Sacramentum; ita Scotus in 4. D. 8. q. 2. secunda sententia docet, omnia verba, quae in consecratione praecedunt, & subsequuntur ista (hoc est enim corpus meum) esse essentialia formae; tertia vult solum ista: hoc est corpus meum; hic est sanguis meus; vel, hic est calix sanguinis mei. Pro decisione nota: in Missali ante verba consecrationis corporis (hoc est enim corpus meum) praeteribi Sacerdoti haec verba praevia, qui pridie, quam pararetur, accepit panem in sanctas ac venerabiles manus suas, & elevatis oculis in caelum benedixit, fregit, dedit, discipulis dicens: accipite, & manducate ex hoc omnes; quibus positus subjunguntur verba consecrationis. hoc est enim corpus meum; similiter in consecratione calicis praecedunt haec verba: simili modo, postquam cenatum est, accipiens & hunc praclarum calicem in sanctas, ac venerabiles manus suas, item tibi gratias agens,

LII II 2 bene-

benedixit, deditque discipulis suis dicens, accipite & bibite ex eo omnes, & subjunguntur hæc verba consecrationis pro calice: hic est enim calix sanguinis mei, novi, & aeterni Testamenti: mysterium fidei: qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum. his præmissis.

3536 Dicendum videtur, formam verbalem, qua consecratur corpus Christi, intrinsecè constare solis verbis: *hoc est corpus meum*; sic Arriaga D. 1. de Eucharist. quaest. 1. sect. 3. § 1. cum communi. Nam illa verba sunt essentialia formæ, quibus demonstrativè significatur corpus Christi præsens sub speciebus panis; sed hoc habent sola illa verba, vel illis in eodem sensu æqualentia; ergo? Min. videtur certa Mapat. nam alia verba non sunt essentialia formæ, quàm quibus Christus consecravit panem, sub ejus speciebus constituens, & significans præsens corpus suum. Sed Christus *ad hoc* non est usus aliis verbis: ergo. Ma. prob. ex S. Chrysostomo Hom. 2. in 2. Epist. ad Timoth. *sicut enim verba, quæ locutus est Christus, eadem sunt, quæ Sacerdotes nunc quoque pronuntiant, ita & oblatio eadem est.* & Hom. de prodicione Judæ: *hoc est, inquit, corpus meum, hoc verbo proposita consecrantur.* Deinde Florentinum in decreto unionis, expressè docet, formam hujus Sacramenti esse verba Salvatoris, quibus conficitur hoc Sacramentum: sed verba Salvatoris, quibus confecit hoc Sacramentum, alia non sunt, quàm quibus demonstrativè per verba significavit esse præsens corpus suum sub speciebus panis; ergo. Ex dict. coll. 1. in consecratione corporis Christi verba præcedentia hos terminos: *hoc est corpus meum*, non esse essentialia formæ; ita communis contra Scotum cit. nam illa verba, non sunt verba Christi, sed Evangelistæ: at forma consecrationis essentialiter consistit in *solis verbis Christi*, ut pat. ex dict. ergo. Idem dicendum est de verbis quæ præcedunt consecrationem calicis.

3537 Dices, Scotum non docuisse, illa verba prævia esse essentialia formæ; sed tantum esse necessaria ad valorem Sacramenti; Sed esto verum sit, Scotum

sub his terminis non docuisse; ex eo tamen, quod doceat sine illis verbis non fieri validum Sacramentum, deducitur, illa esse essentialia. Nam sine quo non potest sufficienter significari præsentia Christi sub speciebus, tanquam eo, quod pertinet ad hoc significandum, illud est essentialiter forma; pertinens formaliter ad illam; sed sine illis verbis per Scotum non potest sufficienter significari præsentia Christi sub speciebus, tanquam sine eo, quod pertinet ad significandum: ergo.

Dices cum Scoto: id sine quo non 3538 significatur præsentia Christi, pertinet ad valorem consecrationis; sed sine illis verbis: *qui pridie quàm pateretur &c.* non sufficienter significatur præsentia Christi. probr. Nam quando Sacerdos dicit: *hoc est corpus meum*, *ly meum* est indifferens, ut referatur ad corpus Christi præsens, vel corpus Sacerdotis; nec ab alio ad illud significandum determinari potest, quam per illa verba prævia; ergo. R. C. ma. N. min. ad hujus prob. dist. si Sacerdos dicat illa verba cum intentione illa proferendi in persona Christi, *ly meum* adhuc manet indifferens. N. si sine tali intentione. trans. anteced. N. conf. id ergo, quo *ly meum* determinatur ad significandum corpus personæ, ejus vices tunc gerit Sacerdos, est dicta indictio, non autem illa verba prævia; Nam quando Sacerdos legit historiam institutionis prout est in Evangelio, vel Epist. la D. Pauli, ac etiam proferit illa verba: *hoc est corpus meum*, talis lectio vel pronuntiatio non sufficit ad consecrationem non ex alio c. nisi quia illa verba non proferit *ut vices gerens Christi*, seu formaliter & significantivè, sed tantum historicè, & recitativè, ob solum defectum intentionis proferendi ea in persona Christi; ergo non dicitur Sacerdos induere personam Christi, & in persona ipsius loqui, quatenus solum recitat, quæ Christus dixit, & fecit, sed quatenus à Christo: habens commissionem idem suo nomine loquendi & faciendi, quod ipse dixit, & fecit, sed hoc pendet ab intentione Ministri: ergo.

Colliges 2. illa verba præcedentia 3539 requiri quidem, ut verba totum habeant

beant sensum recitativum, seu historicum; sed non significativum formaliter, quod Minister agit in persona Christi, ille autem sensus non est essentialis formæ, ut requisitæ ad valorem Sacramenti ergo: prima pars ma. prob. nam particula *enim* importat connectionem posteriorum cum prioribus historicæ narrationis; prob. quoque secunda pars, ex dict. priore num. Min. autem etiam constat; nam hoc non pertinet ad verba Christi, qua talia; sed quæ sunt Evangelistæ narrantis facta Christi. Colliges. 3. illa verba præcedentia saltem ea, quæ non sunt verba Christi, sed Evangelistæ, nec ad substantiam, seu integritatem formæ pertinere; ratio est, quia quod pertinet ad integritatem formæ, debet esse verbum Christi. At non omnia illa verba prævia sunt verba Christi: ergo. Colliges. 4. particulam *enim*, non esse essentialem formæ. Nam essentia formæ salvatur in his verbis: *hoc est corpus meum*, ut constat ex n. 3336. Deinde illa verba solum sunt essentialia formæ, quæ necessaria sunt ad significandam præsentiam corporis Christi sub speciebus; sed ad hoc necessaria non est particula *enim*; Christus enim illam non addidit ad asserendam præsentiam sui corporis; sed ad exhibendam, & significandam causam, cur dixerit *comedite*.

3540 Dicendum 2. illa verba, quæ in consecratione calicis, sequuntur post hæc verba: *Hic est calix sanguinis mei*; non esse essentialia formæ calicis; ita communis contra Gonet D. 7. de Eucharist. num. 15. qui dicit esse opinionem suam conformicorem menti St. Thomæ. Conclusio igitur nostra est; essentialiam formæ, qua consecrantur sanguis Christi, salvari in his verbis: *hic est sanguis meus*, vel *hic est calix sanguinis mei*, adeoque hæc verba: *novi & æterni Testamenti* &c. quæ sequuntur, non esse essentialia formæ; quia, si alia verba essent essentialia formæ, plurimæ Ecclesiæ, & viri sanctissimi multis seculis invalidè consecrassent, atque adeo caruissent vero sacrificio. Ut rectè notat Cardin. de Lugo hic Disp. II. num. 61. sed hoc admitti non potest, cum Ecce-

sia Romana eos nunquam cortexerit, sed toleraverit; nec etiam præsumi possit, eos vel ignorasse, vel omittere voluisse essentialem formam consecrationis; ergo. Ma. prob. quia plurimæ Ecclesiæ, & viri sanctissimi consecrarunt, quin adderent illa verba sequentia præsertim *ly novi & æterni Testamenti*, & *mysterium fidei*; imò ut constat ex Liturgiis S. Joannis Evangelistæ, SS. Apostolorum, S. Eustasii, S. Joannis Patriarchæ &c. non sunt usi aliis verbis, quàm his: *Hoc est caro mea, hic est sanguis meus*, & his verbis meis, virtutem convertendi panem, & vinum, tribuit. S. Damascenus cit. apud Card. de Lugo num. 62. ergo. illa *enim* *verba*

Ratio 2. est, quia, si alia verba forent ad essentialiam formæ necessaria, Paulus 1. ad Cor. II. instruens suos Corinthios de institutione hujus Sacramenti, diminutè & imperfectè doctisset illos de necessariis ad ejus valorem; tum quia nullam facit mentionem omnium eorum verborum, quæ sequuntur; tum quia nec ipsi Evangelistæ cuncta referunt; sequela verò admitti non potest: ergo. Confirmatur, quia illa solum verba sunt essentialia formæ, quibus sufficienter significatur præsentia sanguinis Christi sub speciebus vini; sed hoc fit, per hæc sola: *hic est sanguis meus*: ergo. Min. videtur certa. Ma autem constat ex argumento in præcedentibus.

Respondet 1. Comeius N. min. 3542 nam ait: *verbis formæ* significari non utrumque sanguinem Christi præsentem, sed ut effusum in remissionem peccatorum. Verùm contra est; quia sic etiam dici possent per formam, qua consecratur corpus Christi, significari corpus Christi non utrumque præsens, sed ut tradendum pro nobis & immolandum in cruce, consequenter etiam hæc verba, quod pro Vobis tradetur, intrinsecè pertinerent ad essentialiam formæ, qua consecratur corpus Christi, quòd tamen adversarii negant: 2. si verba formæ essentialia significarent sanguinem ut effusum, invalidè forent illæ consecrationes, de quibus diximus num. 3540. hoc autem dici non potest; ergo.

3543 Respondet 2. Corneius, & Amicus, per effusionem sanguinis compleri *passionem*; per corporis autem traditionem, solum *inchoari*, consequenter illius, non hujus significationem necessariam esse. Verum hæc ratio nulla est, nam apud omnes certum est; sine expressione sanguinis effusione Christum potuisse instituire consecrationem calicis, & verò etiam sic instituisse, clarum est ex tot Ecclesiarum, & sanctissimorum Virorum consecratione non usurpantium verba significantia formaliter *sanguinem effusum*, sed solum *sanguinem Christi præsentem*, quæ ratio in q. facti validissima est.

3544 Respondent 3. aliqui Thomistæ: illa verba omnino non esse essentialia, sed tantum substantialia formæ: distinguunt enim *essentiam* rei à *substantia*, per quam intelligunt integritatem rei, volentes *partem substantialem*, idem significare, ac *partem integram*; rationem dant, quia illa verba componunt formam *integraliter*, quæ non sunt simpliciter necessaria ad consecrationem; sunt tamen à Christo prolata ad constituendum Sacramentum, & significant præsentiam Christi sub speciebus, sed hoc habent illa verba, quæ sequuntur: ergo. Sic etiam videtur sentire Esparza hic quæst. 60. artic. 9. quoad hanc responsionem nota, illam posse procedere in duplici sensu. 1. ut dicatur sic substantialia, ut iis omiſſis, quantumvis Minister idoneus cum debita intentione proferat alia verba (nempe, *hic est sanguis meus*) invalide consecraret, ut volunt multi Thomistæ: secundo, ut iis omiſſis adhuc valide consecraret, ut aperte concedit Esparza a. 2. quibus positis:

3545 Dicendum 3. illa verba posteriora: *novi, & æterni Testamenti* &c. non esse *substantialia* in primo sensu; ita S. Thom. hic q. 78. a. 1. quem citat, & sequitur Esparza; ratio est, quia eo ipso forent essentialia; sic enim illis præcisè ablatis auferretur valor Sacramenti; hæc non esset adæquatè distinctus ab illis verbis, aliàs vi hypothese, qua ponuntur auferri ea verba, & nihil aliud adæquatè distinctum ab illis, periret, & non peri-

ret valor Sacramenti. *periret* ut concedunt; *non periret*; quia nihil adæquatè distinctum ab iis verbis perit vi hypothese formaliter; sed valor Sacramenti per eos est adæquatè distinctus ab iis verbis, ut volunt: ergo hæc non periret vi hypothese formaliter: at perit, etiam ex ipsorum confessione: ergo non est adæquatè distinctus ab iis verbis; ergo hæc essent essentialia valoris.

3546 Dicendum 4. nec in secundo sensu esse *substantialia formæ*, qua significatur, sanguinem Christi, esse præsentem. Nam etiam illis omiſſis, & solis verbis: *hic est sanguis meus*, ab idoneo Ministro prolatis cum intentione debita; præsens esset sanguis Christi; & ut talis significatur per illa sola verba consecrationis; ita S. Thom. cit. ad 4. ibi: *Unde dicendum, quod si Sacerdos sola verba prædicta proferret cum intentione constituendi hoc Sacramentum, perficeret hoc Sacramentum.* Verba autem prædicta, ad quæ se refert S. Thomas sunt verba in titulo articuli proposita, nimirum *utrum hæc sit forma hujus Sacramenti: hoc est corpus meum, & hic est calix sanguinis mei, ergo.*

3547 Dicendum 5. illa verba esse substantialia formæ in secundo sensu, si forma sumatur pro forma hujus Sacramenti, non qua præcisè significatio præsentiam sanguinis Christi (quo sensu accipitur essentialiter) sed etiam, qua simul significantis virtutem sanguinis effusi in passione, & operantem in hoc Sacramento; ita S. Thomas cit. art. 3. in conclus. *Quia integritas formæ, significationi essentiali, nimirum conversioni vini in sanguinem seu sanguinis Christi præsentis, addit quandam ejus modificationem, qua significatur etiam multiplex virtus hujus sanguinis: ergo verba significantia illam virtutem pertinent ad integritatem hujus Sacramenti.*

3548 Illa porò multiplex virtus ad tria ordinatur, ut loc. cit. ait S. Thomas. 1. ad adipiscendam æternam salutem, seu hereditatem, hæc significatur per *ly novi, & æterni testamenti*, & constat ex iis verbis ad Hebr. 10. ibi: *habemus fiduciam in introitu Sanctorum in sanguine*

ne Christi. 2. ad iustitiam gratiæ, quæ est per fidem iuxta illud ad Rom. 3. quem proposuit DEUS propitiorem per fidem in sanguine ipsius, ut sit ipse iustus, & justificans eum; qui ex fide est JESU Christi, & ideo additur mysterium fidei: 3. ad removenda peccata, quæ sunt impedimentum illius hereditatis, & iustitiæ; habetur ex illo ad Hebr. 9. ibi: Sanguis Christi emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis, id est, peccatis. Et ideo subditur: qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum.

3549 Sed, dices 1. Christus in consecratione sui corporis, & sanguinis, non est usus ullis verbis; sed ea solum, quibus nunc utimur, instituit, ut à nobis proferenda pro consecratione ergo ex actionibus CHRISTI in consecratione colligere non possumus, quæ verba sint essentialia formæ. Anteced. tenet Innocentius III. l. 4. de mysteriis missæ cap. 17. & alii apud Gonet D. 7. n. 49. Volentes Christum in consecratione usum solâ potestate suæ Excellentiæ. 2. N. anteced. nam Tertullianus l. 4. contra Marcionem expressè ait, quòd Christus acceptum panem & distributum discipulis fecerit suum corpus, dicendo: hoc est corpus meum; & Damascenus lib. 4. fidei c. 14. docet, quòd, sicut Deus fecit lucem, dicendo, fiat lux, sic Christus per, fecerit hoc Sacramentum, dicendo: hoc est corpus meum.

3550 Dices 2. contra num. 3535. nisi addantur hæc verba, qui pridie quàm pateretur, &c. Ita: (hoc est corpus meum) non sunt determinata ad significandum corpus Christi. ergo etiam illa sunt essentialia. 2. N. anteced. ex n. 3538. nam falsum est, illam determinationem fieri per aliquod signum sensibile, præcedens alia verba, quibus ista determinantur, ad significandum verbaliter, id fieri nomine Christi; quia sufficit solam intentio Ministri. Idem est in aliis: ergo.

3551 Pro reliquis contra eund. num. not. 1. negandum esse, verba Sacramentalia, vi propriæ significationis extra Sacramentalis, debere significare id, quod

consecratione efficitur; nam ex vi propria sermonis non referuntur ad personam Christi; sed ex institutione Christi, & intentione Ministri, quam exigunt verba ut prolata à legitimo Ministro. Not. 2. negandum pariter, quòd Patres probent realem præsentiam Christi ex vi, & proprietate verborum consecrationis, sed ex significatione, quam habent vi institutionis Christi, & intentionis Ministri faciendi, quòd Christus instituit. Sic enim habent significationem infallibilem. Quamvis autem verum sit ex eo, quòd Christus protulit illam formam, ex vi pronominis intelligi eum locutum esse de corpore proprio, quia Christus fuit ejus Sacramenti institutor, & auctor; secus tamen est in Ministro Christi, quia hic non loquitur in persona propria; nec ut Auctor Sacramenti.

Not. 3. quamvis verum sit, quòd hæc verba: hoc est corpus meum, ex institutione sua extra Sacramentali non significant, nisi corpus proferentis proprium; negandum tamen, si sumantur Sacramentaliter, scilicet secundum institutionem Christi. Quare habent vim significandi corpus ejus, in cujus persona loquitur Minister, non nudè sumpta, sed ex intentione Ministri, ut substituantur institutioni Christi. Not. 4. non requirit, quòd verba ex se indifferentia ad significandum corpus loquentis, vel ejus, cujus nomine loquitur, ad hoc determinantur per alia verba conjuncta; sed sufficere, quòd determinantur per intentionem loquentis relatum ad ea, ut substituantur institutioni, quam habent à Christo. Neque Ecclesia (præcipiens in casu consecrandæ novæ hostiæ in eodem Sacrificio, ut initium fiat ab illis verbis, qui pridie quàm pateretur) ideo præcipit, quasi putaret, quòd verba Ministri ex ejus intentione sine illis non possent significare corpus Christi; sed ideo, ut servetur ritus Ecclesiæ, quo Ecclesia repræsentat historiam actionum Christi, factarum in institutione hujus Sacramenti.

Not. 5. Nos non dicere, significationem verborum consecrationis pendere à sola intentione Ministri nudè, & abso-

absolutè sumpta (sic esto per *ly panis* velim significare *lignum*; ea tamen vox non significabit lignum) bene tamen ab intentione Ministri relata ad verba, quoad vim significandi, quam habent ex institutione Christi; nam vim significandi verba Sacramentalia *Sacramentaliter* non habent nisi ex institutione Christi, & intentione Ministri relata ad istam.

3554 Dices 3. contra num. 3539. Christus in sua consecratione usus est particulâ *enim*; ergo essentialiter pertinet ad essentiam formæ; prob. ant. quia formæ essentia pendet ab institutione Christi; 2. quia particula causalis pertinet essentialiter ad significandum sensum propositionis *causalis*; sed forma, qua Christus consecravit, est propositio habens sensum *causalem*: ergo. Resp. cum Maestro hîc Disp. 3. num. 153. eam particulam non esse essentialem formæ. Nam sine illa consecravit D. Jacobus, ut pat. ex ejus Liturgia. Hinc fit eam à Christo non esse appositam ad significandam præsentiam sanguinis, quod essentialis est formæ; sed tantum ad continuandum eum sermonem cum priore, qua dixit, *accipite, & manducate*; & causam dedit, *quia est corpus meum*; quod est accidentale formæ. Quare dist. anteced. Christus usus est particula *enim* ad continuandum sermonem suum, cum verbis prioribus C. ad significandum, & constituendum virtute verborum corpus suum sub speciebus N. anteced. & conf. ex quo etiam constat ad 1. prob. ad 2. r. C. ma. N. min. nam forma, *quæ consecrativa*, non est propositio *causalis*; sed, *quæ continuativa* verborum Christi cum prioribus.

3555 Instabis: illud essentialiter pertinet ad formam, cujus defectu forma esset falsa; sed defectu *causalis illius* forma esset falsa; ergo. r. dist. ma. cujus defectu forma, *quæ consecrativa*, esset falsa C. *quæ continuativa sermonis dantis rationem dicti prioris* N. ma. dist. min. sed defectu illius *causalis* forma esset falsa, *quæ est continuativa sermonis*: transf. *quæ est consecrativa*, seu significans, & causans præsentiam corporis

Christi sub speciebus N. min. & sub ead. distinct. conf. hujus enim formæ à Christo prolata. *Hoc est enim Corpus meum*, sensus est complexus, & sic resolvitur: *hoc est Corpus meum*; & *quia est Corpus meum*, comedite: ubi primus sensus pertinet ad formam essentialiter, *quæ consecrativam*, alias S. Jacobus invalidè consecrasset.

Dices 4. Licet Græci in collatione confirmationis aliâ formâ utantur, quam Latini; & aliâ in collatione ordinum, ut videri potest apud Gonet hîc D. 7. num. 47. tamen ex illorum ritu nihil concluditur ad Ecclesiam Latinam: ergo similiter, licet alii alia Liturgia usentur, & forma consecrationis; ex hoc tamen nihil concluditur ad Ecclesiam Latinam; cujus ratio est; quia non omnes materias, & formas, Christus determinavit *in individuo*, sed tantum *in genere*, vel *specie*; & ulterius determinandas reliquit Ecclesiæ: ergo ex diversis Liturgiis ibi allatis non concluditur, illa verba: *novi & æterni Testamenti* &c. non esse de essentia formæ calicis; ita Gonet. cit. Resp. transf. anteced. (nam hoc solum probat, eorum Sacramentorum formam, *quoad sensum in individuo*, non esse determinatam à Christo) N. conseq. nam de forma consecrationis constat, Christum esse usum his verbis: *hoc est Corpus meum*, *hic est Sanguis meus*; quibus sufficienter exprimitur res significata per hoc Sacramentum. Unde, cum alia verba in tam diversis Liturgiis omittantur à tam sanctis Viris, morali certitudine concluditur, ea non esse de essentia formæ. Unde Cajetanus ad argumentum ex diversis Liturgiis petitum pro sententia negante, alia verba ad essentiam formæ pertinere, illud tam solidum judicavit, ut dixerit, sibi nullam apperere, dubitandi rationem probabilem; & Suarez, se nihil invenire, quod probabiliter responderi possit.

Pro reliquis Non. 1. Sacramentum Eucharistiæ, quæ est essentialiter Sacramentum, non esse institutum, ut significet virtutem sanguinis effusi in passione; sed tantum, quæ est integraliter tale habetur ex D. Thom. cit. Quare negat.

negandum est, quod asserit Gonet cit. n. 23. illa verba esse de essentia formæ consecrationis, quæ significant Eucharistiam, secundum quod habet non tantum rationem Sacramenti, sed etiam Sacrificii, hæc enim non dicuntur ad convertentiam simpliciter, ut notavimus supra.

3558 Not. 2. quando S. Thomas cit. à 3. dicit, non tantum hæc verba; *hic est calix sanguinis mei*; sed etiam alia, quæ sequuntur, esse *de substantia calicis*, substantiam hic non accipi pro essentia; sed pro integritate Sacramenti, juxta sensum expositum ab ipso S. Thoma sup. & patet ex ratione conclusionis. Quare negandum est, quod quoties S. Thomas agit de essentia Sacramentorum, pro eodem accipiat esse de essentia, & esse de substantia. Nam primò id negant ipsi Thomistæ plures, ut Cajetanus, Joannes à S. Thom. & alii apud Gonet n. 14. & ipsi fatentur à S. Thoma sæpius (*esse de substantia*) sumi pro *esse de integritate*. Secundò pat. ex loc. S. Thomæ, cit. à nobis in præcedentibus.

3559 Nec audiendus est Gonet n. 29. dicens, quod quando S. Thomas loc. cit. admittit, Sacramentum hoc perfici (si à Ministro idoneo cum intentione debita proferantur hæc verba: *hic est sanguis meus*) ab essentia formæ solum excludat verba præcedentia, *qui pridie &c.* non autem subsequentia, *novi & æterni testamenti &c.* nam cum ibi referret, quosdam dixisse, prædictis verbis prolatis (*nimirum hic est sanguis meus*) & aliis prætermisissis, præcipue, quæ sunt in Canone Missæ, hoc Sacramentum perfici non posse, subjungit: *sed hoc patet, esse falsum*; cujus duplicem dat rationem. 1. quia Sacramentum hoc perficitur solo sermone Christi, at non omnia illa verba Canonis, sunt verba Christi: ergo 2. quia forma Consecrationis, qua continet sermonem Christi apud omnes eadem est; at Canon Missæ non est apud omnes idem, ergo: sed hæc minor evidenter includit non tantum verba præcedentia, sed etiam subsequentia, nec enim verba subsequentia apud omnes ead. sunt, ergo. Not. 3. per sola hæc verba, vel illis æquivalentia: *hic est sanguis meus*, effici conversionem vini in sanguinem; nam for-

Tom. III.

ma Sacramentorum, significando efficiunt, ut ait S. Thomas in 1. ad Corinth. II. lect. 11. sed sola verba significant formaliter præsentiam sanguinis: nam reliqua teste D. Thoma, sup. cit. n. solum significant virtutem sanguinis effusi in passione, ergo, dixi *formaliter significant*, nimirum *sacramentaliter*, non autem solum materialiter, & grammaticè, sed verè ex ipsa institutione Christi, hinc ipse Gonet n. 33. fatetur, quod Eucharistia significet sanguinem effusum, quatenus habet rationem Sacramenti & Sacrificii, sed sic non dicit formaliter rationem Sacramenti; falsum autem est, quod ibid. dicat, formam baptismi non significare invocationem Trinitatis, qua est Sacramentum, quia Christus alligavit institutionem suam sensui formæ *invocantis Trinitatem*.

Dices 5. si verba posteriora (*novi & æterni Testamenti. &c.*) pertinent saltem ad integritatem Sacramenti, sequitur illas Ecclesias, quæ consecrârunt ommissis illis verbis, non habuisse integrum Sacramentum Eucharistiæ. R. solum sequi non fuisse integrum *quoad modum significandi*, non autem, *quoad rem significatam*. Hinc nota 1. quando Innocentius III. c. *cum Martha*. dicit, eas particulas: *mysterium fidei*, adjectas esse verborum formæ, quæ usus est Christus; ex quo inferunt, ergo nec pertinent integraliter ad formam; quia hæc, etiam integraliter sumpta, non constat, nisi verbis Christi: responderi, esse adjectas verborum formæ, prout expressæ per Evangelistas, à quibus non est expressa forma tota, sub qua Christus consecravit, ut ostendit Pontifex in eo c. Not. 2. concedi, quod illa verba, *novi & æterni testamenti*, &c. non causent, nec concurrant ad constituendum sanguinem sub speciebus vini; ex hoc autem solum sequi, illa non esse essentialia formæ; non autem esse integralia, qua significat virtutem sanguinis effusi in passione.

Tertia questio in c. *cum Martha*, 3561 ab Archi-Episcopo Lugdunensi proposita erat, *utrum aqua cum vino in sanguinem convertatur?* ad hoc respondet Pontifex: *super hoc esse varias Scholasticorum opiniones*; & illis relatis, demum concludit, *inter prædictas opiniones illam probabilio-*

Mmm mm bilio-

biliorum iudicatur, quæ afferit aquam cum vino in sanguinem transmutari, quæ erat ibi ex relatis opinio prima, & hanc tanquam probabiliorum Pontifex præfert aliis duabus ibidem recensitis, quarum prior dicit, aquam vino admixtam prius converti in vinum, & sic deinde conversione nimirum mediata transire in sanguinem; posterior autem, aquam nec mediate, nec immediate transire in sanguinem, sed remanere accedentibus prioris vini circumfusam; demum addit quorundam opinionem, qui dicebant, aquam in phlegma converti; sed hanc positivè reprobatur, dicens: nefarium esse, hoc opinari.

3562. Tametsi autem ex hac Summi Pontificis responsione clarum sit, posteriores duas opiniones Scholasticorum, negantium aquam etiam immediate cum vino converti in sanguinem, iudicari minus probabile; & oppositam probabiliorum; nihilominus tamen in quaestione (an aqua vino admixta immediate convertatur in sanguinem?) negativam sequitur Gonet Thomista de Euch. Mastrius Scotista D. 3. hic a. 92. dicens n. 20. hanc sententiam esse D. Thomæ, Scoti, omnium Thomistarum & Scholasticorum. Hi ergo volunt, aquam illam vino affusam, per Consecrationem non converti in sanguinem Christi, nisi mediate, ita, quod prius debeat converti in vinum. Unde dicunt, sic aliquo casu per accidens, tempore Consecrationis, aqua non sit in vinum conversa, non converti etiam tunc in sanguinem, sed in propria natura aquæ remanere, sic Gonet cit. n. 38. Sed,

3563. Dicendum, aquam vino admixtam in consecratione calicis simul cum vino immediate converti in sanguinem Christi, esto prius non transmutetur in vinum ita 4. Cardinales, Alanus, Toletus, Baronius, & Lugo, quos cit. & sequitur Haunoldus l. 4. n. 799. cum Præposito, Layman. Coninch, & compluribus aliis. Probatur: id, quod fieri potest, & sic fieri in consecratione calicis, testantur Concilia, & Patres, Theologicè asserendum est; sed in consecratione calicis, aquam immediate converti in sanguinem, possibile est, & sic de facto fieri, testantur Concilia & Patres; ergo id Theologicè asserendum est. Min. prima pars certa videtur: Christus enim aquæ

consecrare potuisset in sola aqua, ac in vino diluto, aut mero. Secunda pars probatur: Patres, & Concilia docent, non tantum substantiam vini, sed etiam aquam vino admixtam, esse materiam calicis, & consecrationis: ergo testantur, aquam immediate converti in sanguinem; consequentia prob. nam illud solum dicitur materia consecrationis quod per consecrationem convertitur immediate (nam in consecratione nulla fit conversio mediata; falsificaretur enim forma consecrationis) ergo si ex mente CC. & PP. non solum substantia vini, sed etiam aqua est materia consecrationis, ex eorum suffragio etiam aqua immediate convertitur in sanguinem. Anteced. autem etiam probatur; nam illud, etiam secundum doctrinam CC. & Patrum est materia calicis & consecrationis, quod docent, offerri, benedici, & consecrari: sed hoc dicitur de aqua: ergo. Hæc ultima minor probari potest inductione plurimorum Patrum, paucos adducam ex Haunoldo n. 799. & Coninch. q. 74. a. 8. Nam a. de consecr. dist. 2. S. Justinus in Apolog. 2. S. Justinus in Apolog. 2. ad Antoninum pium, ait, apud nos diaconi dicuntur, qui unicuique, qui adfuit, dant percipiendum panem, vinum, & aquam, quæ cum gratiarum actione consecrata sunt, atque cibis hic aptis nos Eucharistia vocatur. Ubi vides tam aquam, quam vinum, & panem dicitur distribui, & consecrari, quod tamen falsum esset, si aqua prius transiret in vinum. Nam si non aqua, sed vinum merum fieret sanguis Christi: ergo. Sic enim loquitur S. Hieronimus, & alii. Coeterum c. 4. dist. 2. de Consecrat. hæc verba habet: Non oportet aliquid aliud in Sacramento offerri præter panem, vinum, & aquam, quæ in typo Christi benedicuntur; quia, dum in cruce penderet, de corpore ejus sanguis effluxit, & aqua. Hæc tria unum sunt in Christo JESU, hæc hostia & oblatio DEI in odorem suavitatis. non in

S. Ambrosius l. 4. de Sacram. c. 3564. relatus in c. 55. de consecr. dist. 2. ante verba Christi calix est vini & aquæ plenus (nota ly ante consecrationem) ubi verba Christi operata fuerint, ibi sanguis efficitur; ergo aqua manens aqua utque ad consecrationem, & operationem verbo.

verborum Christi, ex mente D. Ambrosii; per verba Christi convertitur in sanguinem; at hæc conversio non est mediata. 1. quia verba Christi non operantur aliam conversionem, quam in sanguinem; ergo nulla conversio mediata fit *virtute verborum Christi*; non etiam *virtute agentis naturalis*, tum quia ponitur adhuc esse aqua ante operationem verborum Christi; tum quia, si in consecratione commissus sit error (ut si loco vini calici affusa est mera aqua) iussu missalis Romani infundendum est vinum, aqua miscendum, offerendum, & statim consecrandum, quo casu tantâ temporis brevitate vinum nequit aquam convertere in vinum, præsertim, si vinum valde debile sit; imò meliores Philosophi semper negarunt vino inesse Physicam vim in se convertendi aquam, ut tradit Innocentius 3. in c. cum Martha de consecr. ergo Deinde S. Augustinus l. de Bapt. ut refert Goufredus ex Ordine Cisterc. Charvallenium in ep. ad Cardin. Albanensem sic loquitur: Unde & aqua mittitur in calicem, & fit sanguis consecratione, *Verbi caelestis*. Quæ verba, tametsi nunc vel injuria temporum, vel alicujus fraude perierint, extitisse tamen, in eo libro D. Augustini per quam credibile facit testimonium doctissimi Goufredi. Et quid tandem afferri potest, ait D. Damascenus l. 4. Orth. fid. c. 14. *quin ex pane corpus, ex vino, & aqua, sanguinem suum efficere queat?*

3565 Respondent communiter, hæc omnia rectè salvari per conversionem *mediatam*. Nam Patres nullibi loquuntur de conversione *immediata*. Verùm contra est. 1. quia Patres dicunt aquam converti in sanguinem, ea conversione, quam operantur verba Christi (*hic est sanguis meus*), sed hæc non operantur *mediatam* conversionem aqua in sanguinem. pat. manifestè. nam *mediata conversio aqua in sanguinem Christi*, est *immediata conversio aqua in vinum & vini in sanguinem*, sed verba Christi non operantur *immediatam conversionem aqua in vinum*; ergo non operantur *mediatam conversionem aqua in sanguinem*. Min. prob. 1. quia ipsi Adversarii fatentur, aquam in vinum *immediatè* converti, non virtute verborum, sed virtute Physicâ vini, cui permiscetur, 2. quia sic verba (*hic est sanguis meus*) essent falsa, pat.

Tom. III.

quia verba non operantur nisi quando extat ultima syllaba formæ prolatae; vel ergo tunc loco aquæ est vinum *immediatè*, vel sanguis Christi? non secundum? quia sic non esset conversio *mediata*. virtute verborum, contra suppositum: non primum? quia sic falsum esset, quod sic sanguis eo instanti, sive instanti virtute verborum *immediatè* esset vinum loco aquæ; falsum enim est, *vinum est sanguis*? ergo. 3. quia Patres eodem modo loquuntur de conversione aquæ, ac vini, imò universaliter, & sine ulla restrictione dicunt, aquam converti in sanguinem virtute verborum, quæ locutio esset valde impropria, si intelligeretur de conversione *solum mediata*; sicut improprie dicerem, granum tritici, vel massam panis incoctam, converti in corpus Christi, esto convertatur *mediatè*.

Contra est 2. quia Patres dicunt, 3566 aquam manentem usque ad consecrationem, virtute hujus converti in sanguinem: ergo non loquuntur de conversione *mediata*; quia sic falsum esset, quod usque ad consecrationem manens aqua convertatur in sanguinem; quia prius, quam per consecrationem fieret sanguis, esset vinum. Respondet Gonet n. 57. ad veritatem sententiæ Patrum sufficere, quod usque ad consecrationem maneat *aqua materialiter* (scilicet secundum materiam primam) licet sit sub alia substantiali forma *vini*: Sed quis non videt, hanc expositionem Patrum esse planè violentam, & nullo modo æquipollentem dictis Patrum. Nam aqua *materialiter*, seu materia prima, quæ fuit sub forma aqua, non est aqua, sine addito, aliàs in homine dici posset piscis, porcus, & similia, si sufficeret, quod in eo sit materia, quæ prius fuit sub forma piscis, porci &c. Deinde, si ad verificanda dicta Patrum sufficiat, quod aqua *materialiter* (nempe materia prima, nunc existens) sub forma vini convertatur in sanguinem, cur non etiam verificaretur vermem, qui est panis *materialiter* (scilicet includens materiam primam, quæ prius fuit sub forma panis) consecrari in corpus Christi.

Dicunt alii, pronunciata SS. Patrum 3567 sufficienter verificari de *aqua transmutata* in vinum. Verùm aqua transmutata in vinum, nihil habet aquæ nisi materi-

Mmm mm 2 am

am primam, quæ prius fuit sub forma aquæ? ergo nihil est aquæ, nisi aqua materialiter; sed aqua materialiter non verificat dicta Patrum ex priore num: ergo nec aqua transmutata. Deinde Patres indubitatè pronuntiant, *aquam cum vino converti in sanguinem*; sed hoc pronuntiare indubitatè non potuissent, nisi indubitatum esset, aquam à vino non transmutari; id quod nec adversarii dicere possunt; & constabit infra ex Ianoc. 3. cuius autoritate utuntur adversarii: ergo si dicas cum Maffrio n. 103. Patres supposuisse, aquam prius converti in vinum; & hoc supposito nixos, simpliciter, & absolutè pronuntiasse aquam converti in sanguinem. Verùm hoc certò falsum est. Nam qui aliquid simpliciter & absolutè pronuntiat ex supposito, ei tale suppositum debet apparere indubitatum; Patribus autem hoc suppositum non fuit indubitatum, quod aqua prius convertatur in vinum; quia ut fatetur Innocentius 3. infra citandus, *de hac virtute vini magnum dubium est*, ergo.

3568 Dices 2. cum eodem, conversio nutritiva panis, in carnem hominis rectè dicitur de pane, quamvis cadat supra panem solum ampliativè sumptum, consequenter esto hæc conversio solum sit mediata (nam panis comestus non transit immediatè in carnem, vel substantiam aliti, sed mediante chilo) ergo similiter conversio Eucharistica rectè dicitur de aqua, quamvis cadat supra aquam solum ampliativè sumptam, consequenter esto hæc conversio solum sit mediata, aqua prius in vinum transeunte. R. N. conf. discrimen est, quia conversio nutritiva, quæ scilicet fit à virtute nutritiva est duplex, una cibi in chilum; altera chili in substantiam aliti; hinc, cum panis virtute nutritivâ convertitur in chilum, & hoc mediante in alitum, rectè conversio nutritiva verificatur de alimento, tamen mediata; non datur autem duplex conversio Eucharistica, quæ scilicet fit *virtute verborum Christi*; nam conversio aquæ in vinum non fit *virtute Sacramenti*, sicut conversio panis in chilum fit virtute nutritiva; ergo, cum nulla datur conversio Eucharistica mediata aquæ in vinum, & tamen Patres dicant, aquam etiam sacramentaliter converti in san-

guinem, hoc verificari non potest, nisi per conversionem immediatam.

3569 Confirmatur responsio quia probabilius est, quod Christus consecraverit vinum aqua mixtum, quando aqua nondum fuit conversa in vinum; ergo licet aqua non convertatur in vinum, tamen virtute consecrationis transit immediatè in sanguinem; prob. consequentia; quia materia, quam Christus consecravit, ita tota transit in sanguinem, & ita consecrata est, ut nihil remanserit non consecratum à Christo C. nam oppositi nullum omnino est fundamentum, & S. Thomas hic q. 74. a. 8. in O. ait: *quidam dicunt, quod aqua adjuncta vino per se manet, vino converso in sanguinem, sed hæc opinio stare non potest, quia in Sacramento Altaris post Consecrationem nihil est nisi corpus & sanguis Christi, alioquin non totum adoraretur veneratione laicæ*, ita S. Thomas ex quo vides quomodo Gonet à nobis relatus n. 3562. sequatur doctrinam sui Magistri, quando dicit, post consecrationem remanere aquam in natura sua, si prius non transit in vinum, (quod sæpissimè saltem fieri, certum est) sed materia, quam Christus consecravit, fuit *vinum & aqua non transmutata in vinum*, etiam hæc est consecrabilis, & consequenter immediatè convertibilis in sanguinem. Ma. constat ex Liturgia S. Marci, qui consecrationem, à Christo factam, sic describit: *Similiter & calicem, postquam canavit, accipiens, factaque vini & aqua commixtione, suspiciens ad cælum, ad se Patrem suum, Deumque nostrum, & DEUM universorum, gratias egit, benedixit, sanctificavit, implevit Spiritu Sancto, & tradidit*. Quis hic credat, unum quadrantem, vel etiam dimidium intercessisse: quod tamen Adversarii requirunt, ut aqua prius convertatur in vinum: ergo longè probabilius est, Christum consecrâsse vinum, *mixtum aqua non transmutata*, præsertim, cum credibilis sit, Christum eas actiones fecisse ex more humano, hoc est, ut homines solent. Eiusmodi autem actiones brevissimè fiunt inter homines: ergo. Idem habetur in Liturgia S. Jacobi apud Card. de Lugo hic D. 4. sect. 3. n. 50.

Dices

3570 Dices 1. materia calicis est vinum de vite, cui modica aqua misceri debet; sed vinum mixtum aqua non est vinum de vite; ergo vinum mixtum aqua non est materia calicis: Ergo ut vinum mixtum aqua sit materia calicis, aqua prius converti debet in vinum. Hac est præcipua, & fundamentalis ratio Patris Gonet D. 3. n. 51. Verum R. 1. ad hominem retorquendo: sed vinum mixtum aqua transmutata non est vinum de vite; ergo non est materia calicis. Sequelam negat Gonet. Et tamen vi sui argumenti admittere illam cogitur. Nam aqua illa in vinum transmutata non est liquor ex arvis expressus, vel qui crevit in vite, sed vinum de vite, juxta illum n. 47. dicit talem liquorem: Ergo aqua transmutata non est vinum de vite; & tamen juxta Gonet est materia Calicis, & convertitur in sanguinem, ut docet n. 39. Not. ergo, per vinum de vite, intelligi vinum prout est potus humanus, & usitatus inter homines; consequenter vinum usuale. Hoc autem aque verificatur de vino diluto, ac mero, nam aqua admixtio, facta vino, non tollit, quò minus tale vinum, leviter dilutum, sit vinum usuale. Et ratio est, quia vinum, leviter dilutum, retinet rationem symbolicam, propter quam à Christo vinum est assumptum in Sacramentum sanguinis, nempe rationem signi significantis gratiam animæ nutritivam signo potus, his positis: Resp. 2. dist. ma. materia calicis est vinum de vite, qua dicit vinum in communi usu potus humani; C. qua dicit vinum, quod secundum omnes partes inclusas crevit de vite N. ma. dist. min. sed vinum mixtum aqua non est vinum de vite includens merè partes oriundas à vite C. qua dicit vinum, prout est in communi usu humani potus N. min. & conseq.

3571 Dices 2. si non est necessè, aquam transmutari prius in vinum, non est ratio, cur præcipiatur ejus affusio in tam modica quantitate. Resp. N. anteced. Ecclesia enim non præcipit modicam quantitatem aquæ, quia debet in vinum prius converti, quod obtinere non posset, si multum affunderetur: Sed quia, si multum affunderetur, & vinum in quan-

titate non notabiliter excederet aquam, vinum defineret esse vinum usuale. 2. Quia Ecclesia vult per eam aquam admixtam significare Christi humanitatem, & populum Christianum mysticè conjunctum Christo Deo: ergo sicut divinitas significata vino plerumque excedit humanitatem Christi, & populum Christianum significatum aqua; sic vinum debuit notabiliter excedere aquam in illa mixtione

Dices 3. in CC. Trid. Sess. 13. can. 3572 3. dicitur post Consecrationem, duntaxat species panis & vini manere; sed hoc duntaxat non verificaretur, si aqua immediatè transfret in sanguinem; nam sic etiam maneret species aquæ, ergo R. 1. dist. ma. dicuntur manere duntaxat species vini, particula exclusivè solum cadente supra species. N. ma. cadente supra species, quas affirmat manere, & supra substantiam vini, quam excludit, seu negat manere C. ma. dist. min. Sed hoc verum non esset eo casu, quò etiam manerent species aquæ, si ea particula exclusivè caderet supra solas species, trans. min. si positivè caderet supra species, & exclusivè supra substantiam panis & vini N. min. & conf. Ibi mens Concilii erat solum excludere substantiam panis & vini, ut sensus sit: post consecrationem manent species vini, & non manet substantia panis, & vini; non autem, quòd nihil aliud maneat, quam species panis & vini. Nam si hoc sensu Adversarii accipiant particulam exclusivam, apertè loquuntur contra se, dum concedunt, post Consecrationem manere substantiam aquæ, ac ejus species, in casu quo aqua prius conversa non est in vinum.

R. 2. dist. ma. post consecrationem 3573 manet duntaxat species panis & vini usualis, C. secus N. ma. hoc autem verum est, licet cum speciebus vini remaneant species aquæ speciei vini commixtæ. Nam licet aqua ex se sola non sit vinum usuale; tamen propter commixtionem localem cum vino est vinum usuale denominativè, & moraliter, nimirum juxta communem usum hominum, quatenus ambæ species conficiunt unum totum, quod est usitatus hominum potus tanquam vini.

Hinc etiam sal permixtus farinae communem usum hominum facit panem usualem, & cum pane per consecrationem immediate transit in corpus Christi, id quod etiam de modica farina hordei concedit D. Thomas.

3574

Instabis: si aqua permixta vino immediate consecratur, etiam modica quantitas sacchari, vel farina amygdalinae permixtae farinae triticeae immediate consecrabitur. Sequela est falsa, ergo sequitur: probatur: nam non minus modica quantitas farinae amygdalinae v. g. cum farina triticea, sensibiliter constituit panem usualem, quam aqua vinum usuale: sed ex hoc ista immediate consecratur: ergo & illa. R. N. seq. ad hujus probationem transma. N. causalem min. si nihil aliud velit *ly sensibiliter, ac sensu indiscernibiliter*. Ideo ergo aqua modica, mixta vino, immediate consecratur, quia est id, quod universaliter, seu ex communi usu hominum adhiberi solet ad vinum prout est potus communis hominum, id quod nec habet saccharum, nec amygdalum &c.

3575

Pro reliquis objectionibus nota 1. quando in Cathéchismo Pii. 5. de Eucharistia c. 4. dicitur: *Ecclesiasticorum scriptorum sententia, & iudicio aquam illam vino admixtam in vinum converti*, responderi concedendo, quod illi hoc iudicaverint (quia probabilis est, eos fuisse Patronos sententiae Thomisticae) negari tamen, ibid. à Pontifice asseri, *quod verum iudicaverint*, cum in oppositum sint innumeri, & communis sententia probabilior, ut restat Innocentius III. proximè referendus. Accedit pro nobis auctoritas sanctorum Patrum, qui merito præferendi sunt illis scriptoribus. Deinde cum Card. de Lugo D. cit. n. 59. dici potest, eos locutos esse de conversione solum lata, quoad denominationem *vi*ni prædominantis in illo mixto, atque adeo de conversione reddente aquam *denominative vinum*; non autem substantialiter. Not. 2. omnino concedi, quod illa sit materia Eucharistiae, pro cuius conversione Apostoli acceperunt potestatem à Christo. Cum autem acceperint potestatem consecrandi vinum usuale, & hoc tale sit non modo vinum merum,

sed etiam dilutum, eo ipso acceperunt potestatem etiam immediate consecrandi aquam *non solum, sed vino modice admixtam*. Not. 3. ex eo, quod aqua vino admixta immediate convertatur in sanguinem, non inferri: ergo aqua est materia necessaria *necessitate Sacramenti*. Nam licet aqua vino non admisceatur, tamen adhuc valide consecratur vinum etiam solum ex n.

Quando autem ex Trid. Sess. 3. can. 3. objicitur, totum Christum contineri sub singulis cujusque speciei partibus, separatione facta, idque verum non fore in nostra sententia, si per artem Chymicam species aquae separarentur à speciebus vini. (Nam Christus non est sub speciebus aquae, sed vini) respondetur, Tridentinum loqui de speciebus, quae facta separatione retinent denominationem *panis*, & vini; species autem aquae taliter separatae non retinent eam denominationem, sicut eam non retinent species fermenti, aut salis, si separantur à speciebus panis, quem consecrant Graeci: ergo non est necesse est mente Tridentini ut species aquae, taliter separatae, tunc contingerent Christum; sed sufficit, etiam juxta S. Thomam, quod contingant tunc, quando sic permixtae sunt speciebus vini, ut ab harum excessu illae abluantur, hoc est ex omni usu censatur mixtum illum simpliciter *species vini*, quod explicat aquae in vinum conversionem solum moralem. S. Thom. 9. 2. a. 3. ad tertium.

Not. 4. negandum esse, quod asserit Gonet Thomistan. 39. Innocentium III. Pontificem in c. *cum Martha*. De celebr. miss. iudicasse; & dixisse, *probabilioris esse sententiam, qua tenet aquam non aliter converti in sanguinem, quam prius transmutatam in vinum*. Cum enim responderet Archi. Episcopo Lugdunensi quarenti (*utrum aqua infusa calici convertatur in sanguinem*) relatis tribus sententiis diversis (quarum prima docet, aquam illam converti in aquam, quae fluxit à latere Christi) secundam referens loquitur: *alii vero tenent, quod aqua cum vino transubstantietur in sanguinem, cum in vinum transeat mixta vino, licet Rhyfici contrarium assererent, qui aquam à vino per*

no per artificium posse afferunt separari, subiungit: *Verum inter opiniones predictas illa probabilior iudicatur, qua asserit aquam cum vino in sanguinem transmutari.*

Nam ex hoc dicto Pontificis nullo modo legitime deducitur: ergo Pontifex iudicat, illam sententiam esse probabiliorē, quæ docet, *aquam prius substantialiter in vinum conversam, transire in sanguinem, & non aliter*: Ad quod intelligendum, nota, quod secunda sententia sit bimembris, & habeat hunc sensum: *aqua vino in calice affusa transit in sanguinem, per conversionem vel aqua transmutata, vel inseparabiliter vino permixta per minima inseparabilia*. Illum enim transitum aquæ in vinum secunda sententia affirmat, quem negabant Physici, ut pat. ex textu; sed hi negabant utrumque illum transitum; non enim negant solum transitum aquæ in vinum substantialiter, sed etiam eum, quo aqua & vinum commisceantur per minima, ut inseparabilia sint; recte gloss. in loc. cit. V. *Physici*: ergo alterutrum assererat secunda sententia: ergo de hoc transitu dicit Pontifex, quod iste probabilior sit aliis duabus sententiis; at inter illas duas sententias non ponebatur nostra, de aquæ conversione immediatâ, ut per se patet; nam tertia docebat, etiam post consecrationem, aquam remanere corpori Christi sub speciebus vini circumfusam: ergo, dum ait secundam sententiam ex propositis probabiliorē, non dicit eam probabiliorē sententiâ docente *immediatam conversionem aquæ*.

3578 Deinde, vel est inter sententias propositas eo loco nostra etiam sententia, vel non? si non? ergo malè inferunt Thomistæ, quod Pontifex Thomisticam sententiam vocet probabiliorē. Nam sententiam, quam ait esse probabiliorē, illam ait esse *ex predictis*, seu *tribus propositis probabiliorē*, non autem aliis; non propositis; si verò est inter propositas, tum nostra erit non prima ut per se patet, quæ docet conversionem aquæ in vinum; non etiam ea, quæ docet aquam remanere post consecrationem; sed ea, quæ docet, *aquam cum*

vino in sanguinem transmutari, sive transmutatio sit stricta, qua aqua fit substantialiter vinum; sive lata, qua fit solum vinum usuale, ad hanc Pontifex ait esse probabiliorē. ergo.

Denique Pontifex, ex tribus sententiis (quarum prima docet aquam in aquam lateris Christi converti; secunda, *aquam cum vino in sanguinem transmutari*; tertia, aquam corpori sub speciebus vini manere circumfusam) secundam vocat probabiliorē; non quæ dicit *aquam in vinum transmutari prius*, sed quæ dicit *aquam cum vino in sanguinem transmutari*, præscindendo ab eo, quod prius transeat in vinum; ratio est, quia in sua responsione se non refert ad causalem secundæ sententiæ, utpote dubiam, sed solum ad substantiam sententiæ, pat. 1. quia in sua responsione loquitur simpliciter, dicens: *probabilius esse aquam cum vino transmutari*, quidquid sit, de hoc, an prius transeat, vel non transeat in vinum. Nam hoc non definit. 2. quia ibid. gloss. V. *cum vino* id exponit, de vino aquatico; seu composito, & compacto ex aqua & vino, & hoc vinum ait in sanguinem transire; ergo.

Not. 5. contra P. Gonet n. 42. fol. 3580 sum esse, quod omnes Canonistæ, qui decretalem illam Innocentii sunt interpretati, illam exposuerint de aqua prius in vinum conversâ. Videatur Tellez in eam decretalem, & plures alii, qui oppositum sentiunt. Deinde si *vera est doctrina* Patris Gonet relata n. 3577. in fine, Sacerdos semper exponeret se periculo non communicandi jejuno stomacho, quoties plures missas in uno die diceret; sic enim præter species vini sumpsisset etiam substantialiter aquam.

Not. 6. cum Innocentius l. 4. de altaris mysterio. c. 31. apud Gonet cit. ait: (*aqua transit in sanguinem, eâ scilicet ratione, quod aqua per admixtionem transit in vinum, & vinum per consecrationem in sanguinem, quis enim ambigat, aquam in vinum transire, cum multo vino modicum aquæ infunditur*) Innocentium loqui de transitu aquæ in vinum usuale. Nam de illo transitu loquitur, de quo nullus

nullus ambigat; sed de solo transitu aquæ in vinum usuale nemo ambigit. An verò aquam vinum in se substantialiter convertat, plurimi ambigunt, cum fateatur ipse Innocentius, *Physicos id negare*; ergo. Not. 7. quando gloss. in cit. c. *cum Marthæ*, dicit: *non transeunt duo in sanguinem* (aqua scilicet & vinum) sed vinum, *quod aquam sibi incorporavit*, à gloss. solum negari aquam *sub apparentia aquæ* converti; non autem *sub apparentia vini usualis*; nam vinum (quod Pontifex ait converti in sanguinem) glossa expressè exponit de vino *aquatico*, seu *diluto*: ut dixi n. 3579. ergo.

3582 Not. 8. verum esse, quòd S. Thomas in 4. D. II. q. 2. a. 4. videatur supponere, quòd aqua prius convertatur in vinum, quàm in sanguinem; hoc tamen exponi potest & debet. 1. de conversione *in vinum usuale*, non de conversione *substantiali*; secundo, de conversione *quoad sufficientiam*, ut transeat in sanguinem, non *quoad necessitatem*. Nam 1. ut dixi ex S. Thoma superius, *post consecrationem nihil est, nisi corpus, & sanguis Christi*; sed hoc falsum esset, si aqua non transmutata non transiret in sanguinem; sic enim aqua remaneret post consecrationem, si ante, ut facillimè fit, maximè si statim fiat consecratio, ut, si contigit prius error, non esset transmutata; secundo, S. Thom. q. 74. a. 3. ad 3. expressè docet, si multæ farina triticea misceatur modica farina alterius frumenti v. g. hordei, confici panem, qui est materia hujus Sacramenti: ergo etiam si multo vino aqua modica: sed materia hujus Sacramenti immediatè convertitur: ergo *multum vinum cum aqua modica immediatè convertitur in sanguinem Christi*; & a. 6. §. *contra*, ex Alexandro Papa dicit, inter Missarum solemnia *vinum, aqua permixtum, in sacrificium offerri*; hostia porro sacrificii immediatè destruitur vi consecrationis; quod verum non esset, si vinum in se converteret aquam: ergo.

3583 Quarta quæstio ibid. proposita fuit, quare fuerit mutatum, quod in secreta B. Leonis, secundum antiquiores codices continetur, sic videlicet: *annue nobis*

Domine, ut anima famuli tui Leonis hæc proficit oblatio; cum in modernis Sacramentariis habeatur: *Annue nobis quæsumus, ut intercessione beati Leonis hæc nobis proficit oblatio*: ad hanc quæstionem respondit Pontifex, esse mutatum propterea, quia sacra scriptura dicit, quod injuriam facit Martyri, qui orat *pro* Martyre; idem est ratione consimili de sanctis aliis sentiendum: quia orationibus nostris non indigent, pro eo, quòd, cum sint perfectè beati, omnia eis ad vota succedunt: sed nos potius orationibus eorum indigemus, quos (cum miseri simus) undique mala nostra perturbant. Unde quod in plerisque orationibus continetur: *Profit, vel proficiat huic Sancto, vel illi, talis oblatio ad gloriam, & honorem*; ita debet intelligi, ut ad hoc profit, *quod magis, ac magis à fidelibus glorificetur in terris*: licet plerique reputent non indignum, Sanctorum gloriam usque ad iudicium augmentari; & ideo Ecclesiam interim sanè posse augmentum glorificationis eorum optare.

Circa hunc textum existimant aliqui, 3584 quòd, cum verba illa (qui orat pro Martyre &c.) non reperiantur in *sacris* literis; sed apud D. August. *serm. 27. de verbis Apost.* Pontificem in præsentì textu sententiam hanc D. Augustini appellasse scripturam *sacram*, prout opponitur scripturæ *profane*; sic Bellarmin. *tom. 1. controvers. l. 2. de Conciliis, c. 12. de quo* plura Gonzalez ad c. *cum Marthæ*, 6. §. *tertio loco n. 2.* quamvis rectè dicatur, id, quod dixit D. Augustinus, *implicitè* dictum à sacris literis.

Præter hæc in c. *sanè* 10. b. 2. statuit 3585 Honorius III. districtè præcipiendo, ut à Sacerdotibus Eucharistia *in loco singulari, mundo, & signato, semper honorificè collocata, devotè ac fideliter conservetur*. 2. Sacerdos frequenter doceat plebem suam, ut, cum in celebratione Missarum elevatur hostia salutaris, se reverenter inclinet; idem faciens, cum eam defert Presbyter ad infirmum. 3. ut sacram Eucharistiam in habitu decenti, superposito mundo velamine, ferat, & referat manifestè, ac honorificè ante pectus, cum omni reve-

reverentia, & timore, *semper lumine precedente*; cum sit candor lucis aeterna; ut ex hoc apud omnes fides, & devotio augeatur. 4. ut Praelati hujusmodi mandati graviter punire non differant transgressores: si & ipsi divinam & nostram volunt effugere ultionem. De primo puncto quoad custodiam Eucharistiae, dicemus infra tit. 40. de secundo, & tertio diximus *supr. tit. 29.* de Parochiis; nam onus deferendi sanctissimum Eucharistiae sacramentum ad infirmos, est de pertinentibus ad curam animarum, ut decidit Rota, de quo Barbosa in dict. c. *sancti*. n. 5.

ARTICULUS III.

De divinis officiis.

3586 **H**aec est tertia pars hujus tituli; ubi nota, per *divina officia* hic potissimum intelligi *recitationem horarum canonicarum*; de qua materia in hoc titulo extant duo speciales canones; primus in c. *Presbyter*. 1. h. t. ibi: *Presbyter, mane matutinali officio expleto, pensum servitutis suae (videlicet primam, tertiam, sextam, nonam, vespersamque) persolvat, ita tamen, ut horis competentibus juxta possibilitatem, aut a se, aut a scholaribus publice compleantur*, alter in c. *Dolentes*. 9. eod. ubi Innocentius III. sic loquitur: *Dolentes referimus, quod non solum quidam minores Clerici, verum etiam aliqui Ecclesiarum Praelati circa comestiones superfluas, & fabulationes illicitas (ut de aliis taceamus) fere medietatem noctis expendunt, & somno residuum relinquentes, vix ad diurnum concertum avium excitantur; transcurrente undique continuata syncope matutinum. Sunt & alii, qui Missarum solennia vix celebrant quater in anno, & (quod deterius est) interesse contemnunt: & si quando, cum haec celebrantur intersint, chori silentium fugientes, intendunt exterius colloquutionibus Laicorum: dumque auditum ad indebitos sermones effundunt, aures intentas non porrigunt ad divina. Hec igitur, & similia sub poena suspensionis penitus inhibemus, districte precipientes, in virtute obedientiae, ut divinum officium pariter, & diurnum, quantum*

Tom. III.

eis dederit Deus, studiose celebrent pariter, & devote.

Ex his canonibus, quantum ad praesens 3587 duo in quaestionem venire possunt, 1. an sit sub obligatione conscientiae divinum officium, seu horas canonicas, *non simul uno tractu omnes*, aut ferè omnes, sed *distinctis temporibus recitare*? 2. *an officium matutinum* (nimirum nocturni & laudes) *debeant mane persolvi, & quidem ante sacrificium*? nam haec videntur in his juribus peculiariter tangi; reliqua, quae pertinent ad plenam notitiam de horis canonicis, tradidimus in materia de praecipis primae tabulae. Ad. 1. R. verum esse, singulis horis praescriptum esse certa tempora, quibus debent dici, ea videlicet, ex quibus nomina sumpserunt, ut tradit P. Thomas Sanchez in *Consil. moral.* l. 7. c. 2. *dub. 35. n. 1. qui dub. 36. n. 1.* docet, non peccari mortaliter, quacunque diei hora recitentur horae canonicae *privatim*, intra diem naturalem, qui constat ex 24. horis; nimirum à duodecimâ noctis praecedentis hora, usque ad duodecimam sequentis; & 2. ibid. nullam esse culpam, si non recitentur debitis horis *justa de causa*; venialem tamen, si citra istam causam. Rationem primi dat, quia substantia praecipii consistit *in hoc, quod hora dicantur*: at quod dicantur *tali tempore*, est modus quidam, & circumstantia, non adeo necessaria; & pro hac sententia refert Navarrum, Armillam, Sylvestrum, Sotum, & complures alios; rationem verò postremi, de peccato *veniali*, desumit ex eo, quia in c. 1. *de celebr. missar. & Clement. 1. eodem*, praecipitur, *ut debitis horis recitentur*; addit autem ibidem n. 3. *justam causam esse, & à culpa immunem reddere, si Scholasticus differat horas in vespertinum tempus*, eò quod matutinum est aptum studio, non autem vespertinum: hoc verò est aptum ad recitandum; & n. 4. quando quis impedimentum timet, melius esse, ut horas praeponat, quam postponat. Ratio, quia primum est *providentiae*; at secundum, est *negligentiae*; sic ille.

Mihi videtur dicendum, obligatum ad dicendas horas canonicas *privatim*, 3488 nullam committere culpam, etiam mane, vel alio tempore, intra diem naturalem, recitando consequenter omnes horas divini officii, *quando adest justa, & rationalis*

Nnn nn

bilis

bilis causa, v. g. si prævidet, se alio tempore impediendum vel absolutè, vel in tantum, ut non possit, nisi cursim, vel minus devotè, aut dispositum, ad debitam intentionem eas dicere, vel ex fatigatione itineris, laboris, studii, aut alterius occupationis honestæ, modo in ea recitatione servetur substantia horarum cum attentione, & pronuntiatione debita; id sentire videtur Sanchez cit. Lessius, Azor, Vasq. Bonacin. & alii, quos refert Barbof. in dict. c. *Presbyter n. 8.* cum expressè teneant, *nullam esse culpam, dicere divinum officium, ex justa causa, non servando horarum ordinem*; ex hoc enim rectè idem colligi videtur, si ex justa causa non servetur *distinctio temporis*; cum hæc non magis videatur præcepta, quam horarum ordo; & ratio est; quia horas, etiam simul omnes, consequenter, etiam extra tempora, quæ designantur earum nominibus, ex justa causa privatim recitare nullo jure prohibitum est, ut agnoscunt Authores cit. & complures alii; & r. talem horarum recitationem *privatam*, nullibi graviter prohibitam esse, constat ex mox dicendis.

3589 Sed nec etiam prohibita est *sub veniali culpa*, ubi adest causa justa, & rationabilis in contrarium; constat. i. ex dict. c. *Presbyter. 1. h. t.* juxta id, quod apud Barbof. in cit. c. 1. n. 11. tradit Azor p. 1. l. 10. c. 9. q. 4. ubi Barbof. V. *Vesperanque persolvat*, ubi notatur, inquit, quod Clericus, negotiis implicatus, *statim manè omne, pensum horarum solvere usque ad vesperum potest*; & addit, per illa verba ita tamen, *ut horis competentibus juxta possibilitatem, aut à Scholaribus publice compleantur*, juxta P. Azor loc. cit. *significari*, concedi Clerico, ut *privatim, extrachorum, manè horarias preces peroret*, & curet insuper, ut publice in templo à cæteris Clericis minoribus (quos text. hujusmodi scholares appellat) tempestivè decantentur. Ex hoc deducitur altera responsio ad dictum c. *Presbyter*, dato, quod dictus canon contineret præceptum, recitandi horas distinctis temporibus, cum tamen non agere de recitatione horarum *privatâ*, sed *publicâ*; & *quæ sit per cantum*, probatur. i. ex eo, quia loquitur de divino officio horis competentibus (si Presbyter ipse non potest) *a secularibus complendo*; ubi per *scholares publice*

intelliguntur *Clerici minores*, ut notat Barbof. cit. n. 11. nimirum *Psalmistæ*, qui erant in schola Cantoris ad psallendum in Ecclesia, ut pluribus probat Gonzalez ad cit. c. 1. h. t. n. 5.

Probatur. 2. exinde, quia textus loquitur de *Presbytero*, ut manifestum est; ex hoc autem, attendendo dictum verbum *Presbyter*, clarè deducitur, textum loqui de horis canonicis *non privatim*; sed *publicè dicendis*; pro quo not. ex Filescoco in c. 15. §. 2. *de offic. ordin.* apud Gonzalez cit. n. 12. *Presbyterum* in hoc textu accipi pro *Parocho*; & veterem autem Ecclesiæ Gallicanæ morem fuisse, ut horæ dicerentur *etiam in Ecclesiis Parochialibus*; Parochi enim olim tenebantur secum habere Clericos juniores, ad sibi ministrandum, & ut illis absentibus, horas canonicas publicè in Ecclesia recitarent, cap. nullus 11. q. 1. cap. *ut quisque* de vita & honestate Cleric. Concil. Valsens. 1. can. 2. ibi: *hoc enim placuit, ut omnes Presbyteri, qui sunt in Parochiis constituti, secundum consuetudinem, quam per totam Italian satis salubriter teneri cognovimus, juniores lectores quantoscunque sine uxore habuerint, secum in domo, ubi ipsi habitare videntur, recipiant, & eos quomodo boni PP. spiritualiter nutrirentes, psalmos parare, divinis lectionibus insistere, & in lege Domini erudire contendant*, nihil igitur ex c. 1. h. t. rectè ad intentum de recitandis *privatim* horis secundum distincta tempora, ritè concluditur.

Dices. P. Eusebius Nierembergus in *spirituali institut. l. 2. Pandect. l. 2. doctrinâ* 12. c. 77. ex B. Petro Damiano refert, S. Severinum gravissimas purgatorii pœnas luentem, rogatum, ut aperiret, cur tanto incendio cruciaretur? respondisse, nihil in se remansisse, ultione plectendum, præter hoc tantum, quia, dum in aula regia constitutus, imperialibus se consiliis vehementer implicuit, canonici Synaxis officia per distincta horarum spatia non persolvit. Manè quippe simul coarctans, inqueiebat, tota die negotiis ingruentibus secura libertate vacabam. *Ob hanc itaque negligentiam horarum, ardoris hujus fero supplicium*, ergo, cum talis horarum oratio tam graviter puniatur, signum est, divinum officium, seu horas
cano.

canonicas temporibus præscriptis non perfolvere, non esse peccatum leve.

Sed hæc obiectio ipsa includit solutionem; non enim dixit Sanctus, se tantas sufflinere poenas, quod mane simul dixerit horas omnes *etiam stante causa rationabili, & justa*; sed, quod *coacervaverit, ut secuta libertate negotiis secularibus tota die vacaret*, quadam nimirum talium negotiorum appetitione minus moderatâ, quam exigeret devotio precandi, deordinatione quadam exiguâ, & levi, vel in fine, propter quem horas manè statim coacervavit; vel in modo, prout colligi posse videtur ex verbo *coacervans*, quod denotat congeriem rerum minutarum.

3592 Ad. 2. quæstionem de matutino, & laudibus, *antequam Sacerdos celebret*, ex obligatione perfolvendis, sunt diversæ opiniones; quidam enim asserunt, peccari mortaliter, si matutinum & laudes, serius dicantur sine justa causa, quam Missa celebratur; sic multi Doctores apud Baldellum *tom. 2. disp. 31. n. 9.* nominatim S. Anron, Paludanus, Navatrus, Gabriel Armilla, Angelus, Azor, Toletus, & apud Thomam Sanchez *l. 7. consil. c. 2. dub. 38.* alii dicentes idem, *nisi omissio fieret ob causam urgentem*, puta vitandum grave damnum, vel scandalum; pro qua opinione refertur ibidem etiam Margarita Confessorum, &c. Aliqui ex illis moventur ex his capitibus. 1. quia in Missali *S. de preparatione Sacerdotis celebraturi*, itatim in principio dicitur. *Sacerdos celebraturus Missam, saltem matutino cum laudibus absoluto, orationi aliquantulum vacet: & orationes inferius positas pro temporis opportunitate dicat.* Et in Rubrica de defectibus Missæ *s. 10.* inter alios defectus, ob quos sub gravi peccato prohibitum est, celebrare Missam, ponitur iste: *si celebrans Matutinum cum Laudibus non dixerit*: Ad hæc Julius III. in Brevis S. Patri nostro, pro confirmatione privilegiorum nostrorum concessio, Anno 1552. quod incipit: *Dilecte fili*: sic loquitur; *ut tu, & Societas quietius, & devotius, in humilitate Spiritus, Altissimo gratum præbere possis famulationem, facultatem, & licentiam anteponendi, & postponendi officium divinum, alias vobis concessam ad hoc, ut tu, & pro tempore existentes Religiosi Socie-*
Tom. III.

tatis hujusmodi, ex legitimis & justis causis (in quo tuam, ac successorum tuorum Præpositorum Gen. pro tempore existentium, & aliorum, quos ad hoc substitueritis, conscientiam oneramus) officium ipsum celebrationi Missæ liberè & absque conscientie scrupulo, postponere possitis, *Authoritate, & tenore prædictis extendimus, & ampliamus.* Quod privilegium ne frustraneum sit, & ne conscientia immeritò oneretur, supponit obligationem de jure communi, *Matutinum, & Laudes dicendi ante Missam.*

Verùm his non obstantibus, cum probabiliore, & veriori sententia dicendum, non esse peccatum mortale, facere sacrum, antequam reciteretur matutinum, etiam si nulla justa causa interveniat; ita tenet Sanchez *l. 7. consil. c. 2. D. 38. n. 3.* & apud eum Sotus, Medina, Sylvester, & complures alii cum Baldello cit. & novissimè P. Illung in Arbore vitæ, seu *Theol. practic. tr. 5. D. 1. q. 1. a. 4.* nam obligatio gravis in hoc puncto nullo profus titulo probatur; nec enim vel ex natura rei, vel illius juris dispositione ea est connexio horarum cum Missa, vel vicissim, ut citra culpam gravem separari non possint, *quoad illum ordinem*; quod non ex natura rei, certum est; quod non dispositione juris positivi, constabit ex solutione fundamentorum contraria sententiæ; & ratio ulterior est; quia Missa non dicit ullo jure majorem ordinem ad horas, & vicissim; quàm ipsa hora inter se; at non servare ordinem horarum inter se, non est peccatum grave, etiam nulla interveniente causa, intellige quantum est vi obligationis recitandi quotidie horas divini officii; ergo.

Ad rationes in contrarium, & ad. 1. *3594*
1. admissio toto textu illius rubricæ nullam inde duci legitimam illationem de gravi præcepto, cum ne verbum quidem contineat graviter præceptivum; nec etiam materia substracta directioni, quam continet rubrica, id inferat. 2. cum æqualiter loquatur, & in eodem contextu de matutino, & orationibus inferius positis, si contineret gravem obligationem, ambo essent sub gravi præcepto; quod tamen de illis orationibus nemo facile dicet, peccari mortaliter, si quis celebret illis prius non dictis; 3. not. quod in cit. *S. de præ-*
Nnn nn 2 *para-*

paratione (ubi dicitur, quod celebraturus Missam, absoluto matutino cum laudibus, dicat *orationes inferius positas*) statim reddatur: *pro temporis opportunitate*, ex his enim ne quidem venialis obligatio deducitur, ubi temporis opportunitas non est; denique asserere: ex præcepto juris humani aliquid esse *sub obligatione gravi*, consequenter *sub amissione æternæ vitæ, & incursum æternorum tormentorum*, sine clara lege, vel convincenti ratione, non videtur congruere menti Legislatorum, cum primis benignæ Matris Ecclesiæ; præsertim, cum *contra eum, qui legem dicere potuit, apertius sit interpretatio facienda*, ut dicitur, *reg. 57. de reg. jur. in 6.*

3595 Ad. 2. ex §. 10. 12. cum in eo §. referatur promiscuè defectus in missa quandoque contingentes, tam *graves*, quàm *leves*, non rectè circa *singulos* inferri obligationem *gravem*; cum res levis tam de se, quam etiam relatè ad finem intentum à Legislatore, non possit graviter præcipi, at recitare matutinum, & laudes, *antequam* quis missam faciat, non modò de se, sed etiam relatè ad finem à Legislatore intentum, est res levis; cum inter ea duo nulla sit omnino connexio, vel dependentia, ergo; Censet tamen P. Illung loc. cit. ex dicto §. 10. inferri, *obligationem sub veniali; quæ tamen culpa etiam*

evitetur per justam causam; id, quod quoad evitacionem culpæ etiam venialis propter justam causam, verum censet etiam Sanchez *cit. l. 2. Consil. c. 2. D. 38. n. 5.* & Suarez *tom. 3. de Sacrament. D. 32. sect. 1.* dicens: *nullam esse obligationem vel ex lege scripta, vel non scripta*, recitandi matutinū prius, quàm quis privatim, vel solenniter celebret, saltem loquendo de officii divini recitatione *privata*, ut ex eoretulimus *lib. 1. decret. tit. 2. de constitut. a. 1319. 1.* cuius ratio deduci potest ex ibidem dictis, ubi cum Cardinale Brancatio, Suarez, Quarto, & aliis diximus, rubricas, quæ præscribunt ritus servandos intra missam, tangentes *substantiam actus, præceptivas esse*, quæ verò præscribunt *ritus ante, vel post missam*, tantum directivas. Quod verò dicitur de dispensatione Societati nostræ facta à Julio III. summo Pontifice, ut ipsū officium divinum celebrationi Missæ liberè, & *absque conscientie scrupulo* postponi possit (et si alii velint, ex hac seclusa tali dispensatione vel alia causa iusta, talem postpositionem continere culpam venialem) non tam arguit dispensationem propriè dictam (quæ nimirum eximat ab obligatione legis) cum (ut diximus ex P. Suarez existente iusta causa, nulla sit) quàm exemptionem scrupuli conscientiæ, qui quandoque Viris etiam timoratis oritur ex diversitate opinionum,

QVÆSTIO XLII. IN TIT. XLII. DE BAPTISMO, ET EJVS EFFECTV.

3596 **B**aptismus vox Græca est, quæ latine redditur *immersio, intinctio*. Apud Canonistas in *c. Necessarium, dist. 4. de consecrat.* idem valet *baptismus* atque *ablutio corporis exterior*, facta sub ordinata forma: apud Theologos duces Thoma *3. p. q. 66. a. 11.* Baptismus est triplex, seu potius sumitur tripliciter. 1. pro baptismo *sanguinis*, de quo Christus Dominus Luc. 12. Baptismo habeo baptizari, & est idem atque Martyrium, hoc enim (ut docet Suarez *D. 22. sect. 1.*) per quamdam analogiam vocatur

baptismus sanguinis: quia sicut verus baptismus, tangendo corpus, ex opere operato lavat animam ab omni culpa, & poena, sic Martyrium id præstat ex speciali privilegio, ita ut aliquando defectum baptismi suppleat. Deinde pro baptismo *flaminis*, hoc est spiritus sancti, qui *flamen* appellatur: & est idem, atque *baptismus charitatis*, & poenitentiae, quando quis per actum charitatis, seu contritionis, cum proposito suscipiendi baptismum, sufficienter disponitur, ut recipiat gratiam habitalem, quæ est aqua cœlestis, abluens ani-

mi.